

uiderunt ipsum diuini facientem et tamen
pauci crediderunt ex eis.

EXPL LIB II

INEPT LIB III

Delectatio diuino rum eloquorum et
dulcedo intellegentiae sc̄ae scriptu
re et maxime humilis euangelicae
ueritatis. in qua uerborum honesta
simplicitas patet. et sensuum alta pro
funditas. et adiuuante ipsodno quidam su
auitatem ut terranos tra destructum suum. et
nos ad loquendum. et uos ad audiendum exhorta
tur; Atque utinā utram efficae nobis esset lo
quendi sensus. quam uobis studiosa audiendi data est
diligentia. dum uideo sine fastidio uos audire. et gau
deo palato cordis uestri. a quo id quod salubre est n̄
respuitur. sed cum auiditate percipitur. et utiliter
continetur; Loquamur ergo uobis et nunc de euan
gelica lectione in qua duo pariter miracula huma
nae sanitatis leguntur. unum inuisibiliter per
angelicā administrationem. alterum per dominicā
praesentiā uisibiliter exhibitum; Sed utriusque
nobis sunt breuiter exponenda mysteria. ne proli
xa quoque explanatio. cui quam forte grauis exis
tat; Probatuca piscina. quae quinque portibus em
gebatur. populus est iudaeorum legis undique cus
todia. ne peccare debeat munitus; Recte etenim lex
que quinque libris mor si descripta est. quinario nu
mero figuratur; Recte populus qui in quibus dā mun

c. lectionis

36.
dicia utte seruire. In quibusdam uero solebat immu-
dorum spirituum temptamentis agitari per a-
quam signatur piscine quenune placida uentis
stare nunceps inruenti bus turbari consueuerat;
Et benepiscina eadem probatica uocatur; proba-
ta quippe greco oues dicuntur; Quia erant immi-
rum in illo populo quidiceredno nossem nos autē
populus tuus et oues greges tui constitebimur
mur tibi in seta. Uulgo autem probatica idest pe-
cualis piscina fertur appellata quod linea sa-
cerdotis hostias lauare consueuerint; Multitu-
do lagentium quae in memoratis porticibus iace-
bat aquemotum expectans significat eorum ca-
teruas quae legis uerba audientes suis se hanc uiri-
bus implere non posse dolebant atque ideo domi-
nicae auxilium gratiae totis animae affectibus im-
plorabant; Caecierant quinec dum perfectum
fidei lumen habebant; Claudii quibus bona quae uo-
rant operandi gres sibus implere non quibant;
Aridi qui quamlibet oculum scientiae habentes
pinguidine tamen spei et dilectionis egebant;
Tales in quinque porticibus iacebant sed non ni-
si in piscina angeloueniente sanabantur; quia p-
legem cognitio peccati gratia autem remissionis
non nisi per ihm xpm facta est; Hunc designat an-
gelus qui uisibiliter descendens in piscinam
ad suggeren da uim sanandi mouebat aqua; Des-
cendit enim carne indutus magni consilii ange-
lus idest pater ne uoluntatis nuntius in populu

iudaeorum. et mouit peccatores factis ac doctrina
sua ut occideretur ipse. qui sua morte corporali non
solum spiritualiter languentes sanare. sed et mortu
os uiuificare sufficeret; motus ergo aquae pas
sionem dñi quem mota turbataq; iudaeorum gente
facta est insinuat; et quia per eandem passionem
redemti sunt credentes a maledicto legis. quasi des
cendentes in aquam piscinae turbatae sanabantur
quae antea iacuerant in porticibus egroti; legis
siquidem littera quae nescientes quid agendum
quid uitandum esset edocuit. nec tamen edoctos in
sua decreta complerentur adiuuit quasi edoctos de se
dibus ignorantiae prioris. in porticibus suis contine
bat nec sanabat languidos; Gratia autem euange
lii quae per fidem ac ministerium domini in passione
sanat omnes languores iniquitatum nostrarum. in qui
bus in legem orsi non potuimus iustificari; quasi
egrotos de porticibus legis. aegrotos in aqua pis
cine turbatae ut sanari possint inmittit quia
a peccatis quae lex ostendit rat. per aquam baptisma
tis abluit. Testante apostolo; quia quicumque bap
tizati sumus in xpo ihu in morte ipsius baptizati
sumus; consepulsi sumus cum illo per baptismum
in mortem. ut quomodo surrexit xps a mortuis p
gloriam patris ita et nos in nouitate uitae ambule
mus. Bene autem dicitur quia qui primus descen
disset post motum aquae sanus fiebat a quo cumq;
languore tenebatur. quia unus ds una fides. unum
baptisma. unus ds et qui unitate catholica xpi

57

terius imbutur sanus fit a quo cumq; peccatorum
languore detinebatur; Quis que autem ab unitate
discrepat salutem quae ab uno est consequi non ua-
let; Haec de primo euangelicae lectionis miraculo
quod dñs dedit locuti nunc de secundo quod ipse dede-
rit fraterni tractatū loquamur; in quo etiam ipso
unus commendatur sanatus; Non quia omnipoten-
tis pietas saluatoris omnes quos ibi languentes in-
uenti sanare nequiuit sed ut doceret praeter unita-
tem catholicae fidei nullum cui libet locum patere
salutis; Erat autem quidam homo inquit tibi trigin-
ta et octo annos habens in infirmitate sua; Homo is-
tem multorum infirmitate detentus annorum signi-
ficat peccatorem quemlibet enormis miseriae magni-
tudine uel numerositate depraesum; Cuius signifi-
cando reatui etiam motus temporis quo iste langu-
ebat congruit; Nam duos de quadraginta annos habe-
bat infirmitate; Quadragenarius autem numerus
quidemario quater ducto conficitur; pro perfectione
rectae conuersationis solet in scripturis accipi; Quia
qui perfectionis conuersationis egerit legisset pro
fecto decalogum per quattuor scilicet euangelii libros im-
plet; A qua nimirum perfectione duominus habet
quidam et proximi dilectione quam legis pariter et
euangelii scriptura commendat uacuis incedit; quod
etiam in ista dñs sanans infirmum docuit cum ait;
Surge tolle grabatum tuum et ambula; Surge
enim dicitur uitiorum torporem in quibus diu lan-
guebas excute et exercitium uirtutum quibus perpeuo

salueris erigere; Tolle grabatum tuum / porta; dili-
ges proximum tuum / patienter eius infirma toleran-
do; quae adhuc temptationū fasciae depraesum diu prece-
penter quesustinuit; Alter enim alterius onera por-
tate; et sic adimplebitis legem xpi; & sicut alibi dicit
subportantes inuicem in caritate / sollicitè seruare uir-
tutem sps in uinculo pacis; Ambula autē toto cor-
de tota anima tota uirtute dñi dilige; et ut ad eius ui-
sionem pertingere merearis; cotidianis bonorum o-
perum passibus de uirtute in uirtute progredere;
Nec fratrem quem sufferendo ducas ab amore eius ad
quem pergis deserens; nec ob fratris amorem ab illo que-
rendo cum quo manere desideras intensionem recti in-
cessus auertens; Sed ut per seculo possis saluari;
Surge tolle grabatum tuum et ambula; Id est
relinque peccata pristina / necessitatibus fratrum suc-
curre; et in uniuersis quae agis uide ne hoc seculo memem-
figas; sed ad uindendam faciem tuam festines redemptoris;
Surge bona operando; porta grabatum / diligendo
proximum; & ambula / expectando beatam spem et
aduentum gloriae magni; Sed miraper fidorum
dementia qui ad tam inopinatam diu languentis san-
tionem credere ac spiritaliter sanari debuerant eon-
tra scandalizantur; et saluato pariter ac saluatori ca-
lumnias firuunt; Saluato quidem quia sabbato
grabatum tulit; Saluatori autem quia sabbato et il-
lum saluari et grabatum tolli praecepit; quasi me-
lius ipse de sabbato quam tanta diuinitatis potentia
nosset; Dicebant inquit iudaei illi qui sanatus fuerat;

38

Sabbatum est non licet tibi tollere grabatum tuum;
Litteram legis stultè defendebant ignorando dispensa-
tionē eius qui legis quondam edicta per seruum decernens
nunc ipse adueniens eadem legem gratiam mutare disposu-
it, ut quod iuxta carnalē diuinales carnaliter obser-
uabatur. Deinceps spiritales spiritualiter obseruandum
cognoscerent; Sabbato quippe carnali quod iuxta litte-
ram custodiebatur populus ab omni opere serui die
septima iacere praeceptus est; Spiritale autem sabbatum
est in luce gratiae spiritualis quae septiformis acci-
pitur. Non una sed omni die nos ab iniquitate uirtu-
tū manē referiatos; Si enim iuxta uocem dominicam
Omnis qui facit peccatū seruus est peccati. patet liqui-
do. quia peccata recte opera seruilia intelleguntur.
A quibus quasi indiae septima in praeceptione gratiae
spiritualis immunes incedere iubemur; Nec solum a
pauis contineri. sed et bonis insistere factis; Quod in
hac quoque lectione dñs triplice ostendit. cum eum qui
duo de qua draginta annis languerat. in die sabbati
non solum surgere. uerum etiam grabatum tolle-
re & ambulare praecepit; Uidelicet insinuans eos qui
longo uitiorum languore tabescunt et diuini
dilectionis manes. quasi perfecta uirtutum summa duo-
minus habent. iam per donum sc̄i sp̄s autis posse resur-
gere. eorum que discusso torpore cum fraternae dilec-
tionis onore ad uisionem debere sui properare condi-
toris; Quod autem is qui s̄a natus est ih̄m non in turba ad-
huc positus sed post in templo cognoscit. Mirum nos in-
stituit ut si uere conditoris nostri gratiam cognoscere

si eius amore confirmari. si ad eius uisionem peruenire desideramus. fugiamus sollicitè turbam non solum turbantium nos cogitationū affectum que prauiorum. uerum etiam hominum nequam qui nostrae sinceritatis possunt impedire propositum. uel mala uide licet exemplo suo monstrando. uel bona nostra opera deridendo aut etiā prohibendo. Confugiamus seduli ad domum orationis. ubi secreta libertate dñm inuocantes. et de preceptis ab eo beneficis gratias agamus. et de percipiendis humili deuotione precemur. immo etiā ipsi templum dī sc̄m in quo uenire. et in mansionem facere dignetur existere curemus. Audientes ab apostolo quia corpora uestra templum est sp̄s sc̄i qui in uobis est. interque diligentius intuemdum fratres mei quod inueniens in templo quem sanauerat dñs a illi. Ecce sanus factus es iam nolite peccare. ne deterius tibi aliquid contingat. Quibus uerbis a parte monstratur quia propter peccata languabat. nec nisi dimissis eisdem poterat sanari. Sed qui foris ab infirmitate ipse etiā in intus saluauit a scelere. Unde et caute praemonuit. nec amplius peccando grauioris sibi sententiam damnationis contra heret. Quod non ita sentiendū est quasi omnis qui infirmatur. ob peccata infirmetur. Sepe infirmatur homo ne extollatur in domo dī. sicut de paulo apostolo legitur. Saepe ut probetur tribulatus. sicut beati iob patientia tribulata et probata est. Sepe infirmitas. pro castigatione datur. flagellat dī omnem filium quem recipit. Quibusdam uero infirmitas pro gloria dī datur. ut de caeto nato uel de laza

ro legitur; nouit dñs pro quo quemlibet iubeat infir-
 mari ue ledimitat. sepe occulto omnibus iudicio.
 sed numquã iniusto, Sed discamus flagellis püssi-
 mi redemptoris nr̃i humiliter subserui. arbitranter
 nos minus pati quã me remur. sepe illius sententiae
 memores quia beatus homo qui corripitur ad dño;
 & ipse in apocalypsi; Ego inquit quosdam arguo et
 castigo; longeuo autem languenti interius exteriusq;
 sanato. id est et a flagellis aperijs castigationis. et a pec-
 catis quibus haec merebatur erepto. iudei et contra
 male intus languidi iam deterius egrotare incipiunt.
 persequendo uidelicet ihm qui hec faceret in sabato;
 Persequebantur autem eum quasi legis auctoritatem
 simul et diuine operationis exempla saecuti. quia et
 dñs sex diebus mundi perfectae creacionis septimo requi-
 euit ab omnibus operibus suis. et populum sex diebus
 operari septimo uacari preceperit; Non intellegentes
 quia carnalia legis decreta paulatim erant spiritali
 interpretatione mutanda. apparen te illo qui non tan-
 tum legis lator sed et finis legis est xps ad iustitiam om-
 ni credenti; Neque aut ad uertentes quia conditor
 in die septima non ab opere mundanae gubernationis
 rerum creaturarum substitutione. sed a noua creaturarum
 institutione cessauit; Quod uero dicitur requieuit dñs
 die septimo ab omnibus operibus suis. ita intellegendu
 est. cessasse dñm a nouarũ conditione creaturarum; Qd
 uero hic ipsa ueritas ait. pater meus usque modo opera-
 tus est ego operor. Operatur pater et filius ut natura-
 rum diuersitas permaneat quae in prima conditione mundi

et annue. immo
 cotidiane

.xi.

conditesunt; Ideo dictum est in psalmis: qui finxit sin-
gillatim corda eorum; Non in cognita animarum gene-
ra sed eiusdem substantiae animas quae in primo homi-
ne condita est reformata; Quae propter psalmista cum
non solum primordiale mundi creationem sed adco-
tidianam creaturae gubernationem ad laudem creato-
ris referret. ait inter cetera; Omnia insipientia fecisti;
Sicut enim christi dicitur uirtutem et disipientiam recte confi-
temur. & omnia insipientia fecit ac regit dicitur; constat
nimirum quia pater usque modo operatur. operatur
et filius; Ergo pater inquit non solum ut putatur
diebus primus operatus est uerum usque modo operatur;
Non nouum creaturae genus instituendo. sed quae in
principio creauerat ne deficiant propagando; &
ego operor; Subauditur usque modo; Cum eo cun-
ta disponens. regens accumulans; Ac si aperire dicat;
Quid mihi inuidetis. cur me uituperatis caeci legis lec-
tores. quod in forma hominis sabbato salutem unius
hominis operatus sum; quia in natura diuinitatis una
cum deo patre totum genus humanum immutata mun-
di machina. et cuncta uisibilia et inuisibilia quietus
semper operor. sed ipsi talis actanti misterium minus
capaces propterea magis quaerebant cum interfice-
re quia non solum soluebat sabbatum. sed et patrem
suum dicebat deum aequalem se faciens deo; In eo maxi-
me dolebant quia is quem uerum ex infirmitate car-
nis hominem cognouerant. uerum se deum filium credi
uoluisse; Id est non gratia adoptata in ut ceteros
sanctos quibus loquitur propheta. Ego dixi deus filius et filius

60
ex celsi omnes. sed natura patri per omnia aequalem;
Notandum sane quod dictum est aequalem se faciens
dō. iudaeorum persona dictum. qui putabant dñm
ibm praedicando se facere quod non esset. et non uera
citer intimare quod esset; Commoti ergo sunt iu
daeī et indignati sunt; merito quidem quod audebat
homo aequalem se facere dō. sed ideo in merito quia in ho
mine non intellegebant dñm; carnem uidebant. dñm
nesciebant; Habita culum cernebant. habitatorem igno
rabant; Caro enim illa templum erat. dñs inhabitabat in
uis; Non ergo istis carnem aequabat patri non formam
serui dño comparabat; Non quod factum est propter
nos. sed quod erat quando fecit nos; Quis namque sit xps
catholicis loquor; nostis qui bene credidistis; Non uer
bum tantum. sed uerbum caro factum est et habitauit
in nobis; Recensere de uerbo quod nosti; In principio e
rat uerbu et uerbum erat apud dñm. et dñs erat uerbum;
Hic aequalitas cū patre; Sed uerbum caro factum est
et habitauit in nobis; haec carne maior est pater; Ita
pater. et aequalis et maior; Equalis uerbo maior
carne; Aequalis ei per quem fecit nos. maior eo qui fac
tus est propter nos; Cō moti uero et turbati iudaei.
quia se aequalem xps patri fecit. qui hominem tantum
modo intellexerunt non dñm; carnem uiderunt. diui
nitatem non crediderunt; Dixit enī; non potest se
filius facere qui quā nisi quod ^{uiderit} patrem facientem;
Non alia opera facit pater quae uideat filius. et alia
filius qui uiderit patrem facientem sed eadem ope
ra ipsa ^{est} pater et filius; Secutus enim; Quaecumque

emim ille fecerit / haec et filius similiter facit ; Non
cum ille fecerit alia filius similiter facit / sed quaecumque
ille fecerit haec et filius similiter facit ; Si haec facit
filius quae fecerit pater / per filium facit pater ; Si
per filium facit quae facit pater / non alia pater alia filius
facit / sed eadem opera sunt patris et filii ; Et quomodo
eae fecerit et filius et eadem et similiter / ne forte eadem
sed dicitur similiter ; Eadem inquit et similiter ; Et quo
modo possit eadem non similiter dum omnia quae pater
facit per filium facit / sicut dictum est ; Omnia per ipsum
facta sunt / et sine ipso factum est nihil ; Ideo similiter dicitur
quia eadem facit filius quae facit et pater / quia una pa-
tris et filii in diuinitate substantia ; Operatio una
uoluntas et potestas una uita et essentia et aequalia
omnia sunt in patre et filio / nisi quod pater pater est
et filius filius ; Separatio est in personis / sed unitas in
naturae ; Non enim potest filius a se facere quicquam
nisi quod uiderit patrem facientem ; Non debemus car-
naliter intellegere hanc sententiam / quasi duorum
hominum patris et filii unius ostendentis alterius
uidentis unius loquentis alterius audientis / unius
loquentis alterius audientis / quia omnia fantasia
ta cordis sunt ; Talis cogitatio / procul a peccatoribus
christianis expellenda est ; Et ideo filio et patre praesentis
doctae lectionis exemplum / quia nec pater minorem
habet / nec maiorem de filius / cum in patre et filio
nulla distantia diuinitatis sit / sed una maiestas ;
Quod enim ait filium nihil facere nisi quod uiderit pa-
trem facientem / Non enim corporaliter intellegen-

61
dum est quia non cor poralibus modis dī uidet sed
uisus ei omnis in uirtute natura est; Neque enim par-
tatio esse poterit in simplici natura diuinitatis sed
idem est filio uidere patris opera cum patre aequalit̄
facere quia idem est filio uidere esse; Ideo subiicit;
Omnia enim quaecumq; facit pater eadem et filius facit.
Similiter significationem unius naturae ostendit.
¶ Unius operationis quia cōmunis est operatio pa-
tris et filii quorum est una natura una etiam et ope-
ratio; Ideo consequenter subiunxit; pater diligit filiū
et omnia demonstrat ei quae ipse facit; Ut ostenderet
omnem hanc patris demonstrationem fidei n̄rae esse
doctrinam ut scilicet et pater nobis in confessione es-
set et filius; ¶ Nequa hic ignoratio in filio possit in-
tellegi cui pater opera omnia quae ipse faceret mon-
straret continuo ait; Et maiora horum opera de-
monstrabit ei ut uos admiremini; Sicut enim pa-
ter suscitāt mortuos et uiuificat sic et filius quos
uult uiuificat; Et enim patrem demonstraturū filio
dicit quae mirrentur; Quae eadem essent illa mox
docuit; Sicut enim pater suscitāt mortuos sic et filius
quos uult uiuificat; Exaequata uirtus est per natu-
rae indissimilis unitatem et demonstratio operū
non ignorantis instructio est sed n̄rae fidae quae
non filio scientiā ignorantium sed nobis confessione
natiuitatis inuenit; Demonstrare enim patrem est
per filium facere quae facturus est; Nam maiora opera
sunt resurrectio mortuorum quae erit in nouissimo
die quam istius languentis sanitas qui xpi uerbo sa-

natus est. Ex quo nata est huius occasio tota sermonis;
Dicit enim ut uos miremini; & hoc difficile est uidere
quomodo tamquam temporaliter filio coaeterno aliqua
demonstraret aeternus pater omnia scienti quae sunt
apud patrem; Quae sunt tamen illa maiora hoc enim
facile est intellegere; Sicut enim pater inquit suscitatur
mortuos et uiuificat sic et filius quos uult uiuificat;
Maiora ergo sunt opera mortuos suscitare quam lan-
quidos sanare. Sed sicut suscitatur pater mortuos et
uiuificat sic et filius quos uult uiuificat; Alias ergo pa-
ter alios filios non; Sed omnia per ipsum; ipsos ita-
que filius quos et pater quia non alia nec aliter sed haec
et filius similiter facit. Itaque intellegendum est et
ita tenendum; Sed memento quia filius quos uult
uiuificat; tenete; hic ergo non solum potestatem filii ue-
rum etiam uoluntatem; filius quos uult uiuificat et
pater quos uult uiuificat et ipsos filius quos et pater;
Ac per hoc eadem patris et filii et potestas est et uolun-
tas; Eadem quoque uita et uiuificatio mortuorum;
Et ideo dicit; sicut pater suscitatur mortuos et uiuificat
quos uult sic et filius quos uult uiuificat; Non enim alios
pater alios filius uiuificat sed una potestas una uiu-
ficationem facit; quae etiam potestas uno honore hono-
randa est; Et ideo consequenter subiunxit; pater enim
non iudicat quemquam sed omne iudicium dedit filio
ut omnes honorificent filium sicut honorificant pa-
trem; Qui non honorificat filium non honorificat pa-
trem; pater non iudicat quemquam quia patris per-
sona hominem non suscepit; Nec in iudicio uidebitur

sed sola filii persona in ea forma qua iudicata est iniuste.
 et iuste iudicat uiuos ac mortuos; Nec enim filius uide-
 bitur in iudicio in ea natura quia consubstantialis est
 de patri sed in ea qua substantialis est matri et homo fac-
 tus est; Ita intellegendum est, pater non iudicat quem
 quam sed homine iudicium dedit filio; ac si diceretur;
 patrem nemo uidebit in iudicio uiuorum et mortuorum
 sed omnes filium quia et filius hominis est ut possit et
 ab impijs uideri cum et illi uidebunt in quem pupuge-
 runt; Quod ne conicere potius quam aperte demon-
 strare uideamur proferimus eiusdem dñi certam ani-
 festamq; sententiam qua ostendimus ipsam fuisse causam
 ut diceret pater non iudicat quemquam sed omne iudici-
 um dedit filio; Quia iudex in forma filii hominis appa-
 rebit quae forma non est patris sed filii nec ea filii in qua
 aequalis est patri sed in qua minor est patre ut sit in iu-
 dicio conspicuus bonis et malis ut omnes honorifi cent
 filium sicut honorificant patrem; Quoniam honorifi-
 cat patrem non honorificat filium; Quid est enim ho-
 norificare patrem nisi quod habeat filium; Alius est
 enim cum tibi cum datur dñs quia dñs est et alius cum
 tibi comendatur dñs quia pater est; Cum tibi qui ad se
 comendatur creator tibi comendatur; Omnipotens
 tibi comendatur; sps quidam sumus aeternus in-
 uisibilis incommutabilis tibi comendatur; Cuius tibi
 quia pater est comendatur nihil tibi aliud quam et
 filius comendatur quia pater dici non potest si filium
 non habet sicut nec filius si patrem non habet; Sed
 ne forte patrem quidem honorifices tamquam maiorem

filium uero tamquāminorem, ut dicas mihi, honorifico
patrem scio enim quod habeat filium. Et non erro in
patris nomine. Non enim patrem intellego sine filio. ho
nорifico tamen et filium tamquāminorem. Corripit
te ipse filius et reuocat te dicens. Ut omnes honorifi
cent filium non inferius sed sicut honorificant patrē,
Qui ergo non honorificat filium nec patrem honorifi
cat qui misit illum. Ego inquit maiorem honorem uo
lo dari patri minorem filio. Ibi tollis honorem patri
ubi minorem das filio. Quid enim tibi aliud uidetur
ista sentienti, nisi quia patrem aequalem sibi filium ge
nerare, aut noluit aut non potuit. Si noluit inuidit;
Si non potuit defectit. Non ergo uides quia ita sentien
dum, ubi maiorem honorem uis dare patri. Ibi es con
tumeliosus in patrem; proinde sic honorifica filium
quomodo honorifica patrem. si uis honorificare et fili
um et patrem; Amen amen dico uobis quia qui uerbu
meum audit et credit ei qui misit me habet uitam ae
ternam et in iudicium non ueniet sed transit; non
nunc transit iam transiet a morte in uitam; Et hoc
ad tendite qui uerbu meū audit et non dixit credit mihi
sed credit ei qui misit me; Uerbu ergo filii audiat ut
patri credat; quare uerbum audit tuum et credit
alteri. Nonne cum uerbum alicuius audimus eidem
uerbum proferenti credimus loquenti nobis fidem
ad eum modo mus. quid ergo uoluit dicere qui uerbu
meum audit & credit ei qui misit me nisi quia uerbu
eius est in me. Et quis est qui audit qui credit me
credit autem ei qui misit me quia cum illi credit uer

uerbu meū
nisi qui audit
me;

lum eius credit; Cum autem uerbo eius credit mihi
 credit quia uerbum patris ego sum; Non enim transi-
 ret de morte ad uitam nisi primo esset in morte et non
 esset in uita; Cum uero transierit in uita non erit
 in morte; Mortuus ergo erat et reuixit; Perierat
 et inuentus est; fit proinde iam quaedam resur-
 rectio et transeunt homines a morte quadam ad quadam
 uitam; Amor te in si delictis ad uitam fidei; Amor
 te falsitas ad uitam iustitiae; Est ergo et ista resur-
 rectio amor tuorum; Aperiatur illa plenius et luce-
 scat nobis ut coepit; Amen amen dico uobis quia uenit
 hora et nunc est quando mortui audient uocem filii
 dei et qui audierint uiuent; Hoc proprium est prio-
 rum qui sic audiunt de incarnatione eius ut credant
 quia filius dei est; Id est sic enim propter se factum acci-
 piunt in uita patris informati; Et ideo sequitur
 et hoc ipsum commendans dicit; Si cum enim pater ha-
 bet uitam in semetipso ita dedit et filio uitam habere
 in semetipso; Quid ergo ait dedit filio uitam habere in
 semetipso breuiter dicat genuit filium uitam in
 se habentem; Neque enim erat sine uita et accepit ui-
 tam sed nascendo uita est; pater uita est non nas-
 cendo; filius uita est nascendo; pater de nullo patre
 filius de deo patre; pater propter filium est; filius
 uero et quod filius est propter patrem est et quod e-
 a patre est; Hoc ergo dixit uitam dedit filio ut haberet
 eam in semetipso tamquam diceret; pater qui est uita
 in semetipso genuit filium qui esset uita in semetipso;
 pro eo enim quod genuit uoluit intellegi deditam qua

ad uitam
 ueritatis;
 Amor te
 iniquitatis
 h informas ser-
 uis ut credant
 quia equalis
 est patri.

s sicut inquam diceremus; dedit tibi dñs esse. Sequitur
s em̄ et dicit; Et dedit ei potestatem iudicium facere
s quia filius hominis est; putom̄ nihil esse manifestius;
Nam quia filius dñi est aequalis patri non accipit hanc
potestatem iudicium faciendi sed habet illā cum
patre in occulto; Accipit autem illā ut boni et ma
li eum uideant iudicantem quia filius hominis est;
Uisio quippe filii hominis exhibebitur et malis; nā
uisio formedi non nisi mundis corde quia ipsi dñm
uidebunt id est soli p̄ns quorū dilectioni hoc ipsum
s promittit quia ostendet se ipsum illis; Et ideo in de
s quid sequatur; Nolite mirari hoc inquit; Quia nos pro
hibet mirari nisi illud quod reuera miratur; Om
nis qui non intellegit ut ideo diceret patrem dedisse
ei potestatem iudicium facere qm̄ filius hominis ē
cū magis quasi hoc expectaretur ut diceret qm̄ fi
lius dñi est; Sed quia filium dñi secundum id quod in
formadi aequalis est patri uidere iniqui non pos
sunt; Oportet autem et iudicem uiuorū et mortu
orum cum eos iudicabuntur et iusti uideant et
s iniqui; Nolite inquit hoc mirari qm̄ ueniet hora
s in qua om̄s qui in monumentis sunt audient uocē
s eius; Qui bona egerunt in resurrectione uiuent qui
s mala egerunt in resurrectione iudicentur; Ad hoc
ergo oportebat ut ideo acciperet illam potestatem
quia filius hominis est ut resurgentes omnes uiderent
eum in forma in qua uideri ab omnibus potest sed
alii ad dam nationem alii ad uitam aeternā. Quae
est autē uita aeterna nisi illa uisio quae non concedit

64
impis ut cognoscant te inquit unum uerum dñm et
quem uisisti ih̄m xp̄m; Quomodo et ipsum ih̄m xp̄m nisi
quem admodum unum uerum dñm qui ostendit seipsum
illis non quomodo se ostendet etiam p̄mendis in forma
filii hominis secundum illam uisionem bonus est secun-
dum quam uisionem dñs apparet mundis corde qm̄ quā
bonus dñs est rectis corde. Quando autem iudicē uide-
bunt mali non eis uidebitur bonus quia non ad eum
gaudebunt corde sed tunc se plangent omnes tribus terrae
in numero utique a malorum omnium et infidelium;
Propter hoc etiam illi quem dixerat magistrum bonum
quaerens ab eo consilium consequendae uitae aeternae
respondit; Quid me interrogas de bono nemo bonus nisi
unus dñs; Cum et hominem alio loco dicat bonum ipse dñs;
Bonus homo inquit de bono thesauro cordis sui profert
bona et malus homo de malo thesauro cordis sui profert
mala; Sed quia ille uitam aeternam quaerebat uitae
autem aeternae est in illa contemplatione quae non ad
poenam uidetur dñs sed ad gaudium sempiternum.
Quas hic resur rectiones ipse dñs xp̄s in his uerbis nobis
demonstrat; Primam quae in fide est resurgendo a
peccatis de qua ait; Amen amen dico uobis quia uenit
hora et nunc est inquam ortu audient uocem filii;
Alteram ubi ait; amen amen dico uobis quia uenit hora
in qua omnes qui in monumentis sunt audient uocem fili-
i; Illa prior est resurrectio animarum illa sequens
resurrectio erit corporum; Qui uero in hac prima resur-
git in secunda resurget ad gloriam; Qui uero in hac pri-
ma non resurgit in secunda tamen resurget sed ad poenam;

Utramque facit per xpm; Quibus resurgit per eum
ibi resurgit ad eum; Quibus per eum non resurgit
nec ibi ad eum resurgit. Hora autem nunc est ut re-
surgant mortui. Hora erit in fine saeculi ut resur-
gant mortui; Sed resurgant nunc in mente tunc
in carne resurgent; Nunc in mente per uerbum dei
filium dei resurgant tunc in carne per uerbum dei
carne factum filium hominis; neque enim ad iudici-
um uiuorum et mortuorum pater ipse uenturus est.
Nec tamen recedit a filio pater; Quomodo ergo non ip-
se uenturus est? quia non ipse uidebitur in iudicio;
Uidebunt in quem compunxerunt; forma illi erit
iudex quae fuit sub iudice; Illa iudicabit quae iu-
dicata est; iudicata est enim inique iudicabit iuste.
Tales apparebit iudex qualis uideri possit et ab eis
quos quoro natus est et ab eis quos dam natus
est; Distinctio est inter illud uerbum quod supe-
rius dixit quod mortui audient uocem filii dei
et inter illud quod hic ait uenit hora quod omnes
qui in monu mentis sunt audient uocem filii dei; Ibi
uero ait audient id est oboedient; Ideo ista resur-
rectio est ad uitam; Illa uero quae futura est de qua
dicit audient uocem filii dei audient ut resurgant
ad iudicium non addidit hic ad uitam quia omnes ad
gloriam non resurgent sed multi ad poenam;
Ideo addidit de futura resurrectione quibus bene fece-
runt in resurrectione uenite qui male egerunt in
resurrectione iudicii id est damnationis quia hic
iudicium pro poena posuit; Tunc erit ultima palea

Et separat bonos a malis / triticum a paleis; Tunc
 ibunt impi in ignem aeternum / iusti autem in vi-
 tam aeternam; **SEQUITUR ENIM** · Non possu-
 me ipso facere quicquam / sed sicut audio iudico ·
 fortassis ideo dixit non possum a me ipso facere quicquam
 quia si dixisset a me ipso non sum sed a patre; Pater enim
 in nullo alio est filius enim a patre est; Ideo dicit sicut
 audio iudico quia unum opus est patris et filii et sp̄s sc̄i;
 Sicut audit iudicat; Audit uide licet per unitatem
 substantiae et proprietatem scientiae non iudicat
 a se ipso quia non est a se ipso; Pater quippe so-
 lus de alio non est filius a patre genitus est ut diximus;
 Ab ipso enim audit filius a quo genitus est quia non
 est a se ipso sed a illo a quo genitus est; A quo illi est
 intelligentia ab illo utique et scientia ab illo igitur
 audientia quia nihil est aliud quam scientia; Potest
 quoque hoc ipsum quod dixit sicut audio iudico deu-
 manitatis natura intellegi quia in di filius ex uirgi-
 ne sumit; Cum ageretur de resur rectione anima-
 rum non dicebat audio sed uideo; Audio enim tam
 quam praecipientis patris imperium; Jam ergo si-
 cut homo sicut quocumque maior est pater iam ex forma
 serui non ex forma d̄i; Sicut audio iudico et iudici-
 um meum iustum est; Unde est iudicium iustum ho-
 minis quia sequitur non quero uoluntatem meam
 sed uoluntatem eius qui misit me; Ista missio in-
 carnatio est xpi; Quae ad hoc facta est ut paterna uo-
 luntas in salute humani generis per eum efficeretur;
 uidetur enim in hoc loco ex his uerbis saluatoris n̄ri

uelle eum insinuare nobis duas naturas in se esse et ue-
ram habere animam in qua solet uoluntas esse; Quae
enim tanta coniunctione comixta est diuinitate
ut tota uoluntas in ea spiritalis fuit non animalis
id est carnalis; nam consequenter subiunxit; Si ergo
testimonium perhibeo de me ipso testimonium me-
um non est uerum. Sicut in consequentibus dixit si
glorifico me ipsum gloriae nihil est; Sed qui misit
me pater ipse me glorificat sic hic dictum est si ergo tes-
timonium perhibeo de me ipso testimonium meum
non est uerum. Et paulo post. Qui misit pater
ipse testimonium perhibet de me; Nunc in se natu-
ram hominis de se trans nunc in diuinitate
aequalem se significat patri. Nunc unitatem sibi
diuinitatis cum deo patri iudicans nunc fragilita-
tem humanae carnis ostendens; Nunc doctrinam
suae non dicere nunc uoluntatem suam non
querere. Nunc testimonium suum uerum non esse
nunc uerum esse significans; Nam hic ait si ergo tes-
timonium perhibeo de me ipso testimonium meum
non est uerum. Et paulo post. Et si ergo testi-
monium perhibeo de me uerum est testimonium
meum. Quomodo ergo non est uerum testimo-
nium tuum domine nisi secundum fragilitatem car-
nis; nam et illud quod dixit non ueni facere uolun-
tatem meam et filius ab se nihil potest facere et
alia multa huiusmodi quae omnia non in firmant
filium neque de parente nec a patre disiungunt;
Siquidem et haec ideo sunt posita ut uera eius in

66
car natio noscatur; Nam quod dicit ego de patre exiui
Ego in patre et pater in me ego et pater unum sum
et qui me uidit uidit et patrem et sicut pater susci-
tat mortuos et uiuificat ita et filius quos uult uiu-
ficat uera eius diuinitas approbatur; Quia uolun-
tas patris et filii una operatio una demque gratia eadem
que gubernatio est; Sicut magister gentium docet ita
seruans; Gratia uobis et pax a deo patre nostro et dno ihu
xpo; Alius est qui testimonium perhibet de me in
sequentibus ostendit quis sit ille alius qui testi-
monium perhibet de se ubi ait; Qui misit me pater ipse
testimonium perhibet de me; Testimonium patris
est de filio in baptismo ubi uox facta est de caelo hic
est filius meus dilectus in quo mihi bene conplacuit;
Simile quoque testimonium in monte scio perhibuit
pater audientibus tribus discipulis de filio suo; Et
scio quia testimonium eius uerum est; Omne uerum
a ueritate uerum est. Quis enim ueritas est et qui
quid uerum est ad uerum est; Atque id testimoniū
dixit quid sit; Opera inquit que ego facio testi-
monium perhibent de me; Deinde adiunxit; Quod testi-
monium perhibet de me qui misit me pater. Ipsa que
opera que fecit a patre se accepit se dicit. Testimoni-
um ergo perhibuit opera testimonium perhibet pa-
ter qui misit eum. Perhibuit iohannes testimoniū
de xpo tamquam lucerna non ad sanandos amicos
sed ad confundendos inimicos. Jam enim antea p-
die tulerat a personis patris paraulucerna xpo meo
inimicos eius induam confusionem super ipsum aut

florebit sci ficatione mea; Et sicut tamquam innocens positus; Ad tendisti in lucernam et miratus es lucernam et exultasti ad lumen lucernae; Sed illa lucerna dicit esse solem in quo exultare debeas; Et quamuis ardeat in nocte diem te iubet expectare. Non ergo quia illius hominis testimonium non erat opus; Nam ut quid mitteretur si non erat opus sed ne in lucerna remaneret homo et lumen lucernae sibi sufficere arbitretur. Ideo nec dominus lucernam illam super fluvium dicit fuisse nec tamen edicit in lucernam debere remanere; Dicit aliud testimonium scripturae dei; Ibi utique deus perhibuit testimonium filio suo et in illa scriptura iudei sperperuerunt; In lege scilicet de ministrata sibi per moysen famulum undi.
Scrutamini inquit scripturam in qua duos putatis vitam aeternam habere; ipsa testimonium perhibet de me et non uultis uenire ad me ut uita habeatis; Quid uos putatis habere in scriptura uita aeterna ipsam interrogate cui perhibet testimonium et intellegite quaesita aeterna;
Et quia propter moysen uidebantur repudiare christum tamquam aduersarium institutis praecipitis quae moysi tradidit rursus eosdem ipse conuicit tamquam de alia lucerna; Omnes enim homines lucernae quia et incendi possunt et extinguuntur. Et lucernae quidem cum sapiunt lucem et spum feruent. Nam etsi ardebant et extinctae sunt etiam putent; permanserunt enim seruidi lucernae bonae ex oleo misericordiae illius non ex uiribus suis;

67.

Gratia quippe di gratia illa oleum lucernarum
Iest. plus enim illis omnibus laboravi at quae
dam lucerna; Et neuribus suis ardere uideretur
adiunxit; Non ego autem sed gratia di mecum. Om
nis ergo propheta ante dñi aduentum lucerna est.
De quo dicit petrus apostolus. Habemus certiorum pro
phetarum sermonem cui bene factis intendentes quae
ad modum lucerne lucent in obscuro loco. donec dies
lucescat. et lucifer oriatur in cordibus uestris. Lucer
na itaque prophetae et omnis prophetia una magna
lucerna; Quid apostoli non lucernae etiam ipsi lu
cernae plenae. Solus enim ille non lucerna; Non enim
accenditur et extinguitur sed est lux uera quae in lu
minat omnem hominem uenientem in hunc mundum.
De iohanne dicitur; non erat ille lumen. Sed ut tes
timonium perhiberet de lumine. De xpo autem;
Erat lux uera quae in luminat omnem hominem ueni
entem in hunc mundum. Quid est quod de apostolis ip
saueritas ait uos estis lux mundi et de iohanne euan
gelista non erat ille lumen. nec iohannes perseerat
lucerna nec apostoli per se lumen sed a lumine xpo.
ille lucerna et illi in luminati quae est sol uetus oriens
in cordibus credentium. Ego autem habeo testimo
nium maius iohanne; Opera enim quae dedit mihi pa
ter ipsa opera quae ego facio testimonium perhibent
de me quia pater meminit. Et qui misit me pater ip
se testimonium perhibet de me; Superius dixit tes
timonium non accipio ab homine hic causam red
dit quare ab homine testimonium non accepisset;

Quia habet testimonium patris et operum testimo-
nia sed habet maius quam sunt hominum. Ergo
haec missio incarnatio est xpi; Incarnatio uero xpi
redemptio est nra. Redemptio uero nostra est in p-
s faueritate quae ait. Ego ueni ut uitam habeant et
s abun- dantius habeant. Sub iungit uero huic hoc
testimonio patris de ipsa re quod iudaei uel ma-
gis omnes infideles ex caecis mentibus. ueritatem
s diuinitatis non possunt accipere dicens. Neque enim
s uocem eius audistis unquam neque speciem eius
s uidistis et uerbum eius non habetis in uobis manens.
Dicit apostolus. Non enim auditores legis iustificati
sed factores uerbis; Id est filius dei non manet in illo-
rum cordibus quia non seruuat quae audiunt. Quod
uero ait neque uocem eius audistis neque speciem eius
uidistis in hoc ostendit substantiam diuinitatis in con-
prehensibilem esse et inuisibilem et uocem eius non
carnalibus audire potuisse auribus sed spiritali in-
tellegentia per grauiam scisps intellegere uel ama-
s re secundum quod unicuique datum erit. Scrui-
s tamini scripturas quia uos putatis in ipsis uitam
s aeterna habere et ille sunt quae testimonium per-
s hibent de me et non uultis uenire ad me ut uitam
s habeatis. Non uultis uenire id est non uultis cre-
dere quia impossibile est sine fide deo placere. Ueni-
re nostrum est ad xpm id est credere illum uerum
filium dei et ueram nos per illum habere salutem;
Omnis enim scriptura sancta testimonium perhi-
bit xpo siue per figuras siue per propheetas siue

per angelorum ministeria. Ergo et moyses perhibuit
 testimonium xpo. Et iohannes perhibuit testimonio
 xpo et ceteri prophete et apostoli perhibuerunt
 testimonio xpo. His omnibus testimoniis praepont
 testimonium operum suorum. quia per illas non nisi
 ds perhibuit testimonium filio suo. Claritatem ab
 hominibus non recipio. id est laudem humanam non
 quaero. Quia non ueni ministrari sed ministrare.
 id est non ueni ut honorem ab hominibus accipere
 carnalem sed ut honorem hominibus darem spirita
 lem. Sed cognouit uos quia dilectionem dei non habe
 tis in uobis. Ideo dilectionem dei non habuerunt quia
 non crediderunt in me. Qui non ueni facere uolun
 tatem suam sed uoluntatem eius qui misit illum. Ideo
 sub iunxit ego ueni in nomine pa tris mei
 et non accepistis me. Id est non credi distis in me
 quia ideo ueniebam in mundum ut glorificaretur
 nomen patris. Si alius uenerit in nomine suo illu
 accipietis. Qui est qui uenit in nomine suo nisi ille
 qui gloria in propria quaerit et non illius qui misit
 illum. Quis est quem accepturi erunt iudaei nisi
 aut xpm qui uenturus est gloria quaerere propri
 am. et hoc erit illis poena peccati quia noluerunt
 ueritati credere et credent mendacium. quomodo
 potestis uos credere qui gloria ad inuicem accipitis
 et gloria quae est a solo do non queritis. consideran
 dum est intentius. quantum sit iactantiae et huma
 ne laudis ambitio malum pro quo ipsa ueritas ait
 credere non posse quosdam. quia ad saecularis gloriae

cupiderunt. Quis est humane laudis cupiditas nisi
superbaementis elatio uult dese aestimari quod in se ha
bere non studet; Alter est interius alter foras uideri de
siderat; Humilitas uero gloriam quaerit a solo deo super
bia ab omnibus. Inde iohannes baptista ab ipsa ueritate
tam excellenter laudatus est. ut non esset harundo uen
to agitata quia non humanae laudis nec odiose uitupera
tionis. Aura flante flexibilis fuit. Ideo gloriam habuit
ad deo xpo quia gloriam non quesuit humanam. Noluit repu
tare quia ego accusaturus sim uos apud patrem est quid
cufatuos moyses. de quo uobis maxime speratis. Ideo non
accuso quia non ueni damnare sed saluare; Moyses
uero accusat quia increduli estis uocullius. De me scrip
sit dum ait; pro pheta uobis suscitabit dñs dñs de fratri
bus uris tamquam me ipsum audietis eum.
Quid uero sequatur attendite. Erunt omnis anima
qua non oboedierit prophetae illi exterminabitur
de populo dei. Sullius litteris non creditis quomodo me
is creditis uerbis. quicquid enim lex uel prophetae
scripserunt omnia xpm uenturum esse designabant.
Si enim iudaei legi uel prophetis credidissent cre
didissent utique et xpm. Post haec uerba mystica et
profundis simae intellegentiae dñi nr̄i ihu xpi quib;
partim suae diuinitatis partim ethumani tatis; ar
cana misteria uel tunc audientibus uel nunc legen
tibus demonstrare uoluit. Quinque paruum mira
culo seipsum ostendere quis esset studuit. idcirco se
quenter euangelista adiunxit. Post haec abiit
ih̄s trans mare galilaeae quod est tiberiadis seque

69

batur cum multitudo maxima quia uidebant signa
quae fiebant super infirmis. Abiit ih̄s trans mare gali
leae quod est triberiadis. Primodicens uixta h̄sto
riam quia mare galileae quod multis prodiuersita
te circumiacentium regionum uocabulis distinguitur.
Illi tantum in locis mare triberiadis uocatur ubi tr
beria dem ciuitatem aquis ut aiunt calidis salubrem
habitationem praemonstrat. Siquidem inter flu
ente iordane duodeuiginti passuum milibus in lon
gum et quinque extenditur in latum. Mystice autē
mare turbida actumētia saeculi huius uolumina
significat in quibus prauis quilibet iniuste delectati
quasi profundis dediti pisces mentem ad superna
gaudia non intendunt; Unde bene idem mare ga
lileae id est tota cognominatur; Quia mirum
amor labentis saeculi quasi ueruginem corda mit
tit quae ad perennis uitae desideria non permittit
erigi. De quibus psalmista; In circuitu inquit im
pii ambulat; Sed abeuntem trans mare galileae
ih̄m multitudo maxima sequebatur quae doctri
nae sanationis et refactionis ab eo caelestis munera
summa perciperet; Quia prius quā dñs in carne ap
pareret sola illi gens iudaea sequebatur ore
dendo; Postquam uero per incarnationis suae dispen
sationem fluctus uitae corruptibilis adit calcauit
transiit. Maxima mox eum multitudo credentiū
secuta est nationum spiritaliter instrui sanari ac sa
tari desiderans. et cum psalmista deprecans. Dñe ad te
confugi doceme facere uoluntatem tuā; Et iterum;

Miserere mihi dñe qm̄ infirmus sum saname dñe qm̄
conturbata sunt omnia ossamea. Rursum deper
cipiendis ab eo uitae perpetuae alimonis confisa
Dñs inquit pascit me et nihil mihi deerit in loco pas
cuae ibi me collocauit; Quod autem subiens in monte
ih̄s ibi sedebat cum discipulis suis sed ueniente ad eū
multitudine descendit. atque hanc in inferioribus
refecit. quā in superioribus paulo antecura uerat;
nequaquā frustra factū credamus sed ad significan
dum misericordie quae doctrinā et charismata sua dñs
iuxta percipiendum capacitatem distribuit; Infirmis
quidem adhuc mentibus ac paruulis spū simpliciōra
monita committens. et peritiora credens sacramen
ta; Celsioribus autem quibusque et perfectioribus
sensu secreciora sua maiestatis arcana referans al
tiora deuotae conuersationis itinera suggerens
et altiora praemiorū caelestium dona promittens;
Denique cui dā sciscitanti quid faciens uitam aeternā
possideret quasi inferius adhuc posito communia sua
dona largitatis inpendit dicens; Non occides non moe
chaberis non fur tuum facies non falsum testimoniū
dices; Honora patrem tuum et matrem; Cui postmo
dū maiora quaerenti et uelut ad montem uirtutū
ascendere cupienti. Suis inquit perfectus esse
ua de uende quae habes et da pauperibus et habebis
thesaurum in caelo et ueni sequere me; Cuius discre
tionem moderaminis non per se solum dñs in carne
docens exhibuit uerum nunc quoque per uerbis summi
nistros exhibere non cessat; Unde de eis dē subimus

70
boni serui persona testatur / qui adare debeant conser-
uis in tempore tritici mensuram / id est pro captu audi-
entium oportune et mensurate uerbi dapes suggere-
re; Quod uero propinquante pascha dñs turbas docet
sanat et reficit / possumus ita mystice interpretari
quia pascha transitus dicitur. Quoscumque dñs in-
terna munerum suorum suauitate recuperat / ad
sa lubrem profecto transitum praeparat / ut carna-
les uidelicet concupiscentias mentis sublimitate
transcendant; Infirma mundi desideria pariter
et aduersa caelesti spe et amore conculant; et sinee-
dum anima / uel carne ad superna ualent pertin-
gere. quia hoc nimirum in futuro promittitur
Quicquid tamen carnales quasi altum amplecti
conspiciunt. Comparatione aeternorum quasi
nihil despiciant; Juxta exemplum illius qui uidens
impium super exaltatum et eleuatum super ce-
dros libani; Transiit temporalia contemplan-
do et quasi iam non esse uidebat / quem cito tollendum
preuidebat; Quos subleuasset oculos ibi et uenientem
ad semulitudinem uidisse perhibetur / Diuine pi-
etatis indicium est; Quia uidelicet cunctis ad se ue-
nire quaerentibus / gratiam misericordiae cae-
lestis occurrere con consuevit; Ne querendo er-
rare possint / lucem sui sps aperire currentibus. Na
quod oculi ihu dona sps eius mystice designant / testa-
tur in apocalypsi iohannes qui figurate loquens de
illo; Et uidi inquit agnum stantem tamquam occi-
sum / habentem cornua septem / et oculos septem /

quis septem sp̄s di missi in omnem terram. Quod temp
s tans philippum dñs unde inquit ememus panes ut man
s ducent hi prouida utique dispensatione facit. Non
ut ipse quae non nouerat discat sed ut philippus tardi
tatem suae fidei quam magis tro sciente ipse nesciebat
tentatus agnoscat et miraculo facto castigat. Neque
enim dubitare debuerat presens rerū creatore qui
educit panem de terra et uino laetificat cor hominis
paucorum denariorum panes sufficere turbarū mili
bus non paucis ut unusquisque sufficienter acciperet
etiam saturatus abiret. Quinque autem panes quib;
multitudinem populi saturauit quinque sunt libri
morsu quibus spiritali intellectu patefactis et abun
dantiore iam sensu multiplicatis auditorum fidelium
cotidie corda reficit. Quibene hordia cui fuisse referun
tur propter nimis um austeriora legis edicta et
in tegumenta lit terae grossiora quae interior est
spiritalis sensus quasi medullā celabant. Duo autem
piscis quos addidit psalmistarum non inconuenienter
et prophetarum scripta significant quorum unica
nendo alteri conloquendo suis auditoribus futura
xp̄i et ecclesiae sacramenta narrabant. Et bene per
aqua talia animantia figurantur illius ac uis praeco
nes in quo populus fidelium sine aquis baptismi uiue
re nulla tenus posset. Sunt qui putant duos pisces qui
saporem suauem panis dabant duas illas personas signi
ficare quibus populus ille regeretur ut per eas consili
orum moderamen acciperet regem scilicet et sacer
do talem ad quas & iam sacrosca illa unctio pertinebat.

71
Quarum officium erat procellis fluctibus popularib;
numquam frangi atque corrumpi et uolentes turbarū
contradictiones tamquam aduersantes undas saepe
disrumpere interdum ei custodia sua integritate
cedere prorsus in ore piscium tamquam in procello
somaris sicutur bulenta populi administratione uer
sari. Quae tamen duae personae dñm nr̄m p̄ figura
bant. Ambas enim solus ille sustinuit et non fi
gura te sed proprie solus impleuit. Puer quinque
panes et duos pisces habuit ne tamen hos esurienti
bus turbis distribuit sed dño distribuendos ob tu
lit. Populus est iudaeorum litterari sensu pueri
lis qui scripturarum dicta clausa secum tenuit.
Quae tamen dñs in carne apparens accepit et quae
intus haberent utilitatis ac dulcedinis ostendit.
Quamultiplici sp̄s gratiae quae pauca ac dispecta
uidebantur exuberarent patefecit et haec per a
postolos suos apostolorum que successores cunctis
nationibus ministranda porrexit; Unde bene a
lii ferunt euangelistae quia panes et pisces dñs dis
cipulis. Discipuli autem ministraverunt turbis
cum enim misterium humanae salutis in tium ac
cepisset enarrari per dñm ab eis qui audierunt in
nos confirmatum est. Quinque siquidem panes
et duos pisces fregit et distribuit discipulis quando
apparuit illis sensum ut intellexerent omnia q̄
scripta essent in legem or̄si et prophetis et psalmis
dei p̄ se. Discipuli adposuerunt turbis quando pro
fecti predicauerunt ubi que dño cooperante et ser

monem confirmante sequentibus signis. Fenum
in quo discum beneturba reficitur. concu pss centia
carnalis intellegitur. Quam calcare ac preme
re debet omnis qui spiritalibus alimentis satiari
desiderat; omnis enim caro fenum et omnis glo
riacus tamquam flos feni; Discumbet ergo super
fenum florem feni conterat. id est castiget cor possu met
seruituti subiciat uoluptates carnis edomet. luxoriae
fluxa restringat. quisque panis uiui cupit suauitate
fici. quisque superne gratiae dapibus renouari. nem
firma uetustate deficiat amet. **Quinque milia**
rorum qui manducauerunt perfectionem uitae eor
qui uerbo reficiuntur insinuant; Uirorum quippe
nomine solent inscripturis perfectio resque figurari
quos femina mollicies nulla corrumpit. Quales esse
cupit eos quibus dicit apostolus; Vigilate fixate infi
de uiriliter agite et confortamini; Millenarius
autem numerus ultra quem nulla nra computatio
sua refert plenitudinem rerum de quibus agitur in
dicare consuevit; Quinario uero quinque notissimi
corporis nri sensus exprimuntur; Uisus uidelicet
auditus gustus olfactus et tactus; In quibus sin
gulis quicumque uiriliter agere & confortari scia
gunt sobriae et iuste et pie uiuendo uitae celestis
sapientiae mereantur dulcedine recreari. huius
rum quinque milibus uirorum quos dñs mysticis
dapibus satiauit figurantur; Nec pretere undum
quod refecturus multitudinem gratias egit; Egit
quippe gratias ut et nos depceptis caeli muneribus
uis.

72
gratias semper agere doceret et ipse quantum de
nostris profectibus gratuletur. denra spiritali
refectione gaudeat intumaret. Uultis etenim nos
se fratres quantum saluator noster nos tregaude
at salutis narrat euangelista lucas dedisse cum
discipulis potestatem calcandi super omnem uirtu
tem inimici. Eorumque nomina scripta indicas
se in aelis. Et statim infert. In ipsa hora exulta
uit spūs scō et dixit. Confiteor tibi pater dñe caeli
et terrae quod abscondisti haec a sapientibus et
prudentibus et reuelasti ea paruulis. Claret
ergo quia salutis acuitae fidelium. congratuletur qui
patrem gratias agendo conlaudat quod ea quae sup
biensibus abscondit humilibus spū secreta reuela
uerat. Quod autem saturata multitudo iussit
discipulos colligere quae supra uerunt fragmen
torum ne perirent hoc profecto signat quia plera
que sunt arcana diuinorum eloquiorum quae
uulgis sensus non capit nonnulla quae per se quidem
minus docti assequi nequeunt. Sed doctioribus ex
posita mox intelligere queunt. Haec ergo necesse ē
qui ualent diligentius scrutando colligant et
ad eruditionem minorum suorum uel dicto uel
scripto faciant peruenire ne alimenta uerbi il
lorum desidia pereant plebibusq; tollantur qui
haec dño donante interpretando colligere norunt
Collegerunt ergo inquit et impleuerunt duo de
s cum cophinas fragmentorum. quia duo denario
numero solet perfectionis cuius libet sūma figurari

Recte per duodecim cophinis fragmentorum plenos
omnis doctorum spiritualium chorus exprimitur
qui ob cura scripturarum quae per se turbae neque
ant et meditando colligere et mandata litteris
suo partier actut barum usui conser uare iubentur;
hoc ipsi fecere apostoli et euangelistae. non pauca le
gis et prophetarum dicta in sua suis interpretatio
ne addita inserendo opusculis, hoc sequaces eorum
ecclesiae toto orbe magis tri etiam integros non nul
li utriusque testamenti libros diligentiore Explana
tione discutendo qui quamlibet hominibus dis pecu
caelestis tamen gratiae sunt panes secundi, Nam ser
uilia cophinis solent opera fieri, Unde de populo
qui in luto a lateribus seruebat in egipto dicit psal
s mista, Manus eius in cophino seruerunt. **U**ergo
s homines cum uidissent quod fecerat signum **I**dicebant
s Quia hic est uere propheta qui uenturus est in mundum.
Recte quidem dicebant dnm propheta magnam magnae
salutis preconem iam in mundo futurum. Nam et ipse
prophetam seuocare dignatus ubi ait, quia non capit
propheta perire extra iherusalem, Sed nec dum plena
fide proficiebant, quibus etiam dnm dicere nesciebant
Ergo illi uidentes signum quod fecerat ihs dixerunt,
Quia hic est uere propheta qui uenturus est in mundum.
Nos certiori agnitione ueritatis et fidei uidentes
mundum quem fecit ihs et signa quibus illum repleuit.
Dicamus quia hic est uere mediator di et hominum qui
in mundo erat diuinitate et mundus per ipsum factus
est, Quia propria uenit humanitate, querere et

73
sal uare quod perierat ac recreare mundum quem
fecerat, Quicum suis fidelibus per presentiam diui
nitatis est immundo omnibus diebus usque ad
consummationem sc̄i, Ihs autem cum cognouisset
quia uenturi essent ut raperent eum et facerent eum
regem fugit iterum in montem ipse solus, Datur
ergo intellegi quod dñs cum sederet in monte cum
discipulis suis et uideret turbas adseuientes des
cenderet de monte et circa inferiora loca turbas
pauerat, Nam quomodo fieri potest ut rursus illuc
fugeret nisi ante de monte descenderet et significat er
go aliquid quod dñs de alto descendit ad pascendas
turbas paut et ascendit, quare autem ascendit cum
cognouisset quod uellent eum rapere et regem facere
quidem non erat rex quia timebat fieri rex et erat om
nino ne talis rex qui ab omnibus fieret sed talis qui
hominibus regnum daret, Numquid forte et hic
aliquid significat nobis ihs cuius facta uerba sunt
Ergo in hoc quod uoluerunt eum rapere et regem fa
cere et propter hoc fugit in montem ipse solus hoc
nullam factum tacet nihil loquitur nihil significat
An forte hoc erat rapere eum preuenire uelle tempus
regni eius, Venim uenerat modo non iam regnare
quomodo regnaturus est in eo quod dicimus, Ad ueni
at regnam tuum, Semper quidem ille cum patre
regnat secundum quod est filius di uerbum di, uer
bum per quod facta sunt omnia, Praedixerunt aut
prop hęc regnum eius etiam secundum id quod ho
mo factus est xps et fecit fideles suos christianos;

XIII

Ertergo regnum christianorum quod modo colli-
gitur quod modo comparatur quod modo emittur
sanguinem xpi. Erta aliquando manifestum regnu
quando erit aperta claritas scorum eius post iudicium
ab eo factum, quod iudicium supra ipse dicit quod si-
lus hominis facturus sit. De quo regno etiam apos-
tolus dicit, cum tradiderit regnum do et patri. Unde
etiam ipse dicit Venite benedicti patris mei perci-
pete regnum, quod duobis paratum est ab initio mundi.
Discipuli autem et turbae credentes in eum putaverunt
illum sic venisse ut iam regnaret hoc est uelle ra-
pere et regem facere, Praeuenire uelle tempus eius
quod ipse apud se occultabat ut oportune proderet
et oportune in fine scilicet declararet. Quare autem
dicitur fugit neque enim si nollet teneretur si
nollet raperetur quis nollet nec agnosceretur;
Sed hoc significatiue factum est, Solus fugit nec ar-
naliter regnaret quia solus ascendit in caelum ut
de spiritaliter regnaret in scis suis, fugit in montem
ipse solus primogenitus amotus ascendens super
omnes caelos et interpellans pro nobis, quem sacer-
dos significans semel in anno scorum ingrediens
non sine sanguine ut interpellaret pro populo, Sic
sursum posito solo in monte magno qui intravit in
interiora uel foris populo constituto, Sed uideamus
quid illo intra uelum caelestis altitudinis mo-
rante quid discipuli in nauicula patiebatur, quid
est nauicula quae a fluctibus iactabatur nisi eccle-
sia quae per secutionibus fatigatur et foris etiam

74
foris apaganis a parte persecutione, Inuis a falsis
fratribus occulta seditione, Ideo addidit, ut autem
sero factum est descenderunt discipuli eius a mare, Et
cum ascendissent nauiculam uenerunt trans ma-
re in capharnaum, Et dixit finitum quod postea
factum est, Uenerunt trans mare in capharnaum
et credit ut exponat quomodo uenerunt, Quia per
stagnum nauigantes transierunt et cum nauiga-
rent ad eum locum quo eos uenisse iam dixit reca-
pitulando exponit quid acciderit, Tenebre iam
facte erant et non uenerat ad illos ih̄s, Merito te-
nebre quia lux non uenerat, Tenebrae etiam fac-
tae erant et non uenerat ad illos ih̄s, Quantū ac-
cidit finis mundi crescunt errores crebrescunt
terrores, Crescit iniquitas, crescit infidelitas, Lux de-
nique quae caritas apud iohannem ipsum euange-
listam satis aperte quemons tratur, Ita ut diceret
quod dicit fratrem suum in tenebris est, Creberri-
me extinguitur Refrigescente caritate abundan-
te iniquitate, Ipsi sunt fluctus nauem turbantes,
Tempestates et uenti, da mores sunt maledictorū,
in dea caritas refrigescit, in de fluctus augentur,
turbatur nauis uento magno flante mare cur-
gebat, tenebrae crescebant, intelligentia minue-
batur iniquitas augebatur, Tamen inter haec homi-
na nauis ibat ad terram properabat portum quae-
rebat, Ita inter omnia tentamentorum genera
ecclesia proficiebat, laborat sed non mergitur,
Xp̄m expectat, quando per eum ad portum perue-

mat tranquillitatis, Cum ergo remigassent sta-
dia uiginti quinque aut triginta. Crescunt fluc-
tus / augentur tenebrae / seuiunt tempestates /
sed tamen nauis ambulat, qui perseverauerit in
finem / hic saluus erit, Nec ipse stadiorum nume-
rus / contempnendus esse uidetur, & quare dixit
set euangelista quasi stadiis uiginti quinque aut
triginta / sufficeret dicere uiginti quinque aut tri-
ginta / quos numeros aestimantis uocem non adfirman-
tis protulit idem euangelista, Quae rarus nu-
merum uiginti quinque unde constat unde sunt
de quinario, Quinarius ille numerus / ad legem p-
tinet, Ipsi sunt qui in quolibet mori si / ipsi sunt qui
que porticus illa elanguidos continentes, ipsi qui
que panes quinque milia hominum pascentes, Ergo
legem significat numerus uiginti quinque, Quia
quinque per quinque id est quin quies quin / faciunt
uiginti quinque quadratum quinarium / sed hunc le-
gi antequam euangelium ueniret de erat perfectio,
perfectio autem in senario numero comprehendit,
Nam senarius numerus perfectus est / et partibus su-
is impletur, id est uno duo tres, Nec aliae partes
in eo inueniri possunt nec ille partes coniunctae
aliud quid conficere possunt / nisi senarium numerum,
propterea sex diebus dñm mundum perfecit. Et quia
ipsi per sex multiplicentur / ut lex per euangelium
adimpleatur ut fiant sexies quin triginta, ad
eos ergo qui implent legem uenit ih̄s, & uenit quo
modo / calcans fluctus / omnes tumores mundi subpe-

75.
dibus habens omnes celsitudines seti praemens, & ta-
men tales sunt tribulationes ut etiam ipsi quicredi-
derunt ihm et qui quonantur perseverare expaves-
cant ne deficiant xpo fluctus calcante saeculi, Cur
timet xpianus dum xps loquitur / ego sum nolite time-
re / confidete ego vici mundum, Uoluerunt eum ac-
cipere in nauis / Agnoscentes ac gaudentes securi fac-
ta / Ostium fuit nauis ad terram quam ibant, factus
est finis ad terram de umido ad solum, Deturba-
to ad firmum, Detinere ad finem, Id est ad perfectam
tranquillitatem / quae non erit nisi in portu aeternae
serenitatis, Ibi tota caritas et nulla iniquitas, Tota
felicitas et nulla perturbatio, Ubi sine fine regna-
bunt / quibus foriter usque in finem uitae suae labo-
rant, Altera die turba quaesabat trans mare
uidit quia alia nauicula non esset ibi nisi una / et quia
non introisset ihs cum discipulis suis in nauem / sed soli
discipuli eius abissent, Nae uere super uenerunt
naues a tiberiade iuxta locum ubi manducauerunt
panem gratias agente s dno, Cum ergo uideret tur-
ba quia ihs non esset ibi neque discipuli eius / ascende-
runt in nauiculas et uenerunt in capharnaum que-
rentes ihm, Insinuatum est tamen illis tamen mag-
num miraculum, Uiderunt enim quod discipuli so-
li ascendissent in nauem / et quia nauis non ibi erat,
Uenerunt autem inde et naues iuxta locum illum
ubi manducauerunt panem in quibus eum turbae
secuti sunt cum discipulis, Ergo non ascenderat
alia nauis illic non erat, unde subito trans mare

factus est ih̄s nisi quia super mare ambulauit ut miracu-
lum monstraret, et cum inuenissent eum turbæ, Ec-
ce præsentat se turbis aquibus rapit timuerat et in mon-
tem fugerat, Omnino confirmat et insinuat nobis in
misterio dictasse illa omnia et facta: magno sacra-
mento ut aliquid significarent, Ecce est ille qui in mon-
tem fugerat turbas, Nonne cum ipse turbis loquitur,
modoteneant ^{do} moregem faciant, & cum inuenissent eum
transmaræ dixerunt ei, Rabbi quando huc uenisti,
ille post miraculi sacramentum et sermonem infert ut si
fieri potest qui pas sunt pascantur et eorum faciant
panibus uentrem faciet sermonibus mentem, Sed si ca-
piunt et si non capiunt sumant quod capiunt nec frag-
menta pereant, Loquatur ergo et audiamus,

XIII

Respondit ih̄s et dixit, Amen amen dico uobis quaeritis
me non quia uidistis signa sed quia manducastis ex pa-
nibus meis, Propter carnem meque sitis non propter
sp̄m, Quia multi non quaerunt ih̄m nisi ut illis faciat
bene secundum tempus illius negotium habet, querit
intercessionem clericorum, Alius premitur a potentio-
re fugit a ecclesia, Alius uult pro se interueniri apud
eum quem parum ualeat, Ille sic ille sic impletur cotidie
talibus ecclesia, unqueritur ih̄s propter ih̄m, Quaeritis
me non quia uidistis signa sed quia manducastis ex pa-
nibus meis, Operamini non cibum qui perit sed qui per-
manet in uitam aeternam, Quaeritis me propter ali-
ud queritis me propter me, Ipsum enim insinuat istum
cibum qui in consequentibus inlucescit quem filius
hominis datur uobis, Expectabas credo iterum panes

76
manducare iterum discum bere iterum saginari; Sed
dixerat cibum non qui perit sed qui per manet in uitam
aeternam; Superius diximus nauem ecclesiam xpi
significare quae tempestatibus huius seculi turba-
tur et laborantes in ea portatur ut uiriliter laborant
donec xps comprimens fluctus persecutionum et redat
serenitatem; Hic uero dicit altera die turba quae stabat
trans mare uidit quia alia nauicula non erat tibi nisi una;
Quid est altera die turbam stare super mare nisi post
ascensionem xpi turba stans in operibus bonis non iacens
interrenis uoluit abire sed expectans unde ueniat ih̄s
ad eos; Et hic unanans dicitur sicut prius una fuit ec-
clesia xpi in qua ille presentia liter corpore uersabatur;
Nunc quoque una est quasi militer in spe expectat ad-
uentum illius; Sed quid est quod aliae naues uenerunt
a tiberiade nisi hereticorum conuenticula quae
ih̄m non sincera fide quaerant quae sub dolo calliditatis
suae quaerentes non quae ih̄s sunt unde consequenter
respondit eis ih̄s; Amen amen dico uobis quaeritis me
non quia uidistis signa sed quia manducastis ex panibus
et saturati estis; De illis uero qui saturati sunt in alio di-
cit euangelio; Uae uobis qui saturati estis; De esuri-
entibus uero uitaepanem et iustitiae cognitionem di-
citur; Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam; Ad
quem cibum cohortabatur eos in sequenti mox xps ser-
mo nichil dicens; Operamini non cibum qui perit sed qui
per manet in uitam aeternam; Carnalis cibus perit
spiritalis uero permanet quem filius hominis uo-
bis dabit; Hunc ergo pater signauit dñs suum filium

hominis nolite sic accipere quasi alios filios hominis qui
bus dictum est; filiaut hominum in protectione alarū
tuarum sperabunt; Iste filius hominis sequens trahit
qua dā gratia filius hominis. Exceptus a numero hominū;
filius hominis est iste; filius hominis et filius dei est; Iste
homo etiam dī est; Unde et ipsa ueritas quae tunc loque
batur ad iudaeos & nunc omnibus loquitur per euan
gelice predicationis uerba et quid sit ostendit; Non qua
lis sepulchrum tunc aestimauerunt uel etiam nunc aesti
mant; Sub iunxit uero; hunc enim dī pater signauit;
Signare quid est nisi proprium aliquid ponere; hoc ē
signare ponere aliquid quo non confundatur cum te
ris; Signare est signum ei ponere; Cuiuscumque rei po
nis signum ideo ponis signum ne confusa cum aliis ac
non possit agnosci; pater ergo eum signauit; Quid est
signauit proprium quiddā illi dedit neceteris compara
retur hominibus; Ideo dictum est iunxit e dī dī tuus o
leo exultationis praeparati cipibus tuis; Ergo signare quid
est exceptum habere hoc est praeparati cipibus tuis; Ita
que nolite inquit me contempnere quia filius hominis
sum; Et quae tibi a me cibum non quiperit sed quiper
manet in uitam aeternā; Sic enim filius hominis
sum ut non sim unus ex uobis; Sic sum filius hominis
ut dī pater me signaret; Quid est signare proprium
aliquid mihi daret quonon confunderer cum genere
humano sed per me liberaretur genus humanum;
Dixerunt ergo ad eum; Quid faciemus ut ope remur
operati dixerat enim illis; opera enim escam non quae
perit sed quae permanet in uitam aeternam;

Quid faciemus inquirunt: quid obseruando hoc preceptum
 implere poterimus. Respondit ih̄s et dixit eis, hoc est
 opus dei ut credatis in eum quem misit ille, hoc est er
 go manducare cibum non qui perit / sed qui per manet
 in aeternum, Ut quis paras dentem et uentrem
 crede et manducasti, Discernitur quidem ab operi
 bus fides, Sicut apostolus dicit, iustificare hominem
 per fidem sine operibus legis, Et sunt opera quae eiden
 tur bona sine fide xpi et non sunt bona quia non referun
 tur ad eum finem ex quo sunt bona, finis enim le
 gis xps ad uitam omniterenti, Ideo nolunt dis
 cernere ab opere fidem / sed ipsam fidem dixit esse
 opus, Ipsa est enim fides quae per dilectionem opera
 tur, Nec dixit hoc est opus uestrum / sed dixit hoc
 est opus dei ut credatis in eum quem misit ille, Ut
 qui gloriatur in dño gloriatur, Quia ergo inuita
 bant eos ad fidem illi adhuc quaerebant signa quib;
 crederent, uide si non iudaei signa petunt, Dixerunt
 ergo ei, Quod ergo tu facis signum: ut uideamus et
 credamus tibi quid operaris, parum ne erat quod
 de quinque panibus pastisunt et sciebant hoc quidem
 sed huic cibo manna de caelo praeferebant, Dñs au
 tem ih̄s talem se dicebat / ut morsu preponeretur,
 Non enim ausus est moyses descedi cere, quod daret
 cibum non qui perit / sed qui habet uitam aeternam,
 Aliquid plus promittebat / quā moyses, per moi
 sen quippe promittebatur regnum / et terra tra
 hens lac et mel / temporalis pax / abundantia filio
 rum / salus et cetera omnia, temporalia quidem

in figura tamen spiritalia quia ueteri homini in
ueteri testamento promittebatur. Attendebant
autem promissa per xpm mor sen. et ad tenebant
promissa per ihm. Ille plenum uentrem promit
tebat interra sed cibum qui perit; iste promittebat
cibum non qui perit sed qui per manet in uitam aeter
na. Attendebant eum plus promittentem et qua
si nondum uidebant maiora facientem. Atten
debant utique qualia fecisset mor ses adhuc aliqua
maiora uolebant fieri ab eo qui tam magna polli
cebatur. Quid inquit facis ut credamus tibi et
ut no uerimus quia miracula illa huic miraculo co
parabant. et ideo quas inuiciora ista iudicabant que
faciebat ihm. Patres nostri inquit in manna man
ducauerunt in deserto. Sed quid est manna. for
te contemnitis. Sicut scriptum est. Dedit illis man
na manducare. Per mor sen patres nri panem
de caelo acceperunt. et non eis dictum est a mor se.
opera mihi cibum qui non perit sed qui per manet
in uitam aeter na. Non talia operas qualia mor
ses panes ordiarios ille non dedit. sed manna de caelo.
Dixit ergo eis ihm. Amen amen dico uobis non mor
ses dedit uobis panem de caelo sed pater meus dedit
uobis panem de caelo. Uerus enim panis est qui de
caelo descendit et dat uitam mundo. Uerus ergo
ille panis est qui dat uitam mundo et ipse est
de quo paulo ante locutus sum. Opera mihi cibum
qui non perit sed qui per manet in uitam aeter nam.
Ergo illud manna hoc significabat et illa omnia sig
nificauerant.

78
signa mea dilexistis quod significabatur contemp-
nitis. Non ergo moyses dedit panem de caelo. De-
dat panem. Sed quem panem. forte manna.
Non sed panem quem significavit manna. Ipsum
scilicet dominum ihesum. Pater meus datus vobis panem ve-
rum. panis enim dicitur quid descendit de caelo et dat
vitam mundo. Dixerunt ergo ad eum. Domine semper
da nobis panem hunc. Quomodo mulier illa sama-
ritana cui dictum est. quibuslibet de hac aqua non si-
ciet unquam continuo illa secundum corpus accipi-
ens sed tamen carere indigentia volens. dicit mi-
hi domine de hac aqua sicut ista. Domine da nobis panem hunc
qui nos reficiat nec deficiat. Dixit ergo eis ihesus. Ego sum
panis vitae. Qui venit ad me non esuriat et qui cre-
dit in me non siciet unquam. Qui venit ad me hoc est
quod datur et qui credit in me. Et quod dixit non esuriat
hoc intellegendum est et non siciet unquam. Utrique
enim illa significatur aeterna satisfactio ubi nulla est
egetas. Panem de caelo desideratis ante vos habe-
tis et non manducatis. Sed dixi vobis quia et vidis-
tis me et non cre didistis. Sed non ideo ego populum
perdidi. Num quid enim infidelitas vestra fidem di-
cui vacuavit. videte enim quod sequitur. Omne quod datur
mihi pater ad me veniet. Neum qui venierit ad me
non eiciam foras. Quale est illud intus unde non exit
foras. magnum penetrabile et dulce secretum. O se-
cretum sine tedio sine amaritudine malarum cogi-
tationum sine interpellatione temptationum et
dolorum. Nonne illud secretum est quo intrabit

ille cui dicitur uelut dicitur dicitur euge serue bone et fidelis intra
in gaudium dñi tui. & cum qui uenit et ad me non ei
ciam foras quia descendit de caelo non ut faciam uolun
tatem meam sed eius qui misit me. Ideo ergo eum qui
uenit ad te non eicias foras quia descendisti de caelo
non facere uoluntatem tuam sed uoluntatem eius qui
te misit. magnum sacramentum est quod ait qui ue
nit ad me non eiciam foras. Causam mox subiungens
quia res foras non eiecerit ad se uenientem. id est in se cre
dentem dicens. Quia non ueni facere uoluntatem
meam sed uoluntatem eius qui misit me. qui est
qui eicitur foras de illo dulci et suauis simo secreto
quo intrare precipitur seruus faciens uoluntatem
domini sui nisi superbus nisi anima in se ipsa confi
dens et suae potestatis esse querens. nec cum propheta
habens dicere. Non dedit anima mea subiecta est a
nima uero per humilitatem dei subiecta gratia. num
quam eiecerit foras sed intrat in gaudium dñi dei sui.
Igitur ut causa omnium morborum curaretur id
est superbia descendit et humilis factus est filius dei.
Quid superbus homo dicitur humilis propter me factus est.
puderet te fortasse imitari humilem hominem sal
tem imitare humilem dñm. Uenit filius dei in homine
et humilis factus est. Praecipitur tibi ut sis humilis
non tibi praecipitur ut ex homine fias pecus. Ille dicitur
factus est homo. tu homo cognosce quia es homo.
totalis humilitas tua est ut cognoscas te ergo quia humi
litate docet dicitur. Non ueni facere uoluntatem
meam sed eius qui me misit. haec enim commendatio

humilitatis est, Superbia quippe factivoluntate
 suam / humilitas factivoluntatem dei, Ideoque ad
 me uenerit non eiciam foras, Quare quia non ueni
 facere uoluntatem meam sed uoluntatem eius qui me
 misit, Humilis ueni humilitatem doceri ueni, Qui
 ad me uenit / incorporatur mihi, Qui ad me uenit hu
 milis fit, Qui mihi adheret / humilis erit / qui non
 factivoluntatem suam sed dei, Et ideo non eicietur
 foras, Quia adā cum superbus esset proiectus est fo
 ras / Xps uero humilis factus exaltatus est super om
 ne nomen quod nominatur uel in caelo uel in terra
 quid doctor humilitatis uenit non facere uoluntatem su
 am sed uoluntatem eius qui misit illum, Ueniamus ad
 eum / intremus ad eum / incorporeremur ei / ut nec nos facia
 mus uoluntatem nrā sed uoluntatem dei / et non nos ei
 ciat foras quia membra eius sumus / quia caput nostrum
 esse uoluit docendo humilitatem, Ad quem uenire non
 potest nisi humilis, a quo non mit titur foras nisi sup
 bus, Haec est uoluntas eius qui misit me patris / ut om
 ne quod dedit mihi non perdam ex eo, Ipse illi datus est
 qui seruat humilitatem, hoc accepit, Qui non seruat
 humilitatem / longe est a magistro humilitatis, Ut
 omne quod dedit mihi non perdam ex eo. Sic enim
 uoluntas in conspectu patris uiri ut pereat unus de
 pusillus istis, De tumentibus potest perire de pusillis
 nihil perit, Quia nisi fuerit sicut pusillus iste / non
 intrabit in regnum caelorum, Omne quod dedit
 mihi pater non perdam ex eo / sed resuscitabo ego illum
 in nouis simodie, Uidete quem admodum et hic gemit

magister
humilita
tis ueni

v

nam illam resurrectionem delinet, Qui uenit ad
me / modo resurgat humilis factus in membris meis /
sed resurcitabo eum in nouissimo die secundum carnem
haec est enim uoluntas patris mei qui misit me / ut
omnis qui uideat filium et credat in eum / habet uitam
aeternam / et ego resurcitabo eum in nouissimo die.
Superius dixit / audite uerbum meum et credite qui
misit me / modo autem qui uideat filium et credat in
eum, Non dixit uideat filium et credat in patrem, hoc
est enim credere in filium / quod et in patrem / quasi
sicut habet uitam pater in se metipso / sic dedit et filio
s uitam habere in se metipso, Ut omnis qui uideat fi
s lium et credat in eum habeat uitam aeternam / cre
dendo et transeundo ad uitam / tamquam primam il
lam resurrectionem, Quia non est sola / et resurci
s tabo eum inquit in nouissimo die, Sequitur, Ego
s sum panis uerus qui de caelo descendi, Ideo panis
quia uita, Et ideo uita / qui ad caelum descendit,
Dicente ipso, Ego sum uita ueritas et uita, Illa
est panis super substantialis, Qui ut nobis datur / co
t die de prae cari iubemur / cum dominus noster ihesus christus pa
nem sed dicebat descendisse se de caelo, **M**urmuraue
s runt iudaei et dixerunt ei hic est ihesus filius ioseph cuius
s nos nouimus patrem et matrem, Quo modo ergo dicit
qui de caelo descendit / ideo murmurabant quia hunc pa
nem non intellegebant / hunc panem non esuriebant
hunc panem non amabant, Si amarent / utique non
murmurarent, Ideo a pane caelesti longe erant / nec
eum esurire nouerant, fauces cordis languides.

79^a
habebant auribus apertis surdierant, Videbant et
ceci stabant, Panis quippe iste interioris hominis
querit esuriam, Unde alioloquo dicit, Beati qui esu-
runt efficiunt iustitiam quoniam ipsi saturabuntur,

Dixerunt cuius nouimus patrem et matrem, matrem
sciebant terrenam patrem nesciebant caelestem qui
a patre caelesti adtracti non fuerunt, Quod mox ip-
se dominus sequenti uerbo innotuit dicens, Nolite murmu-
rare in me, Nemopotest uenire ad me nisi pater
qui misit me adtraxerit eum, Quid est nemopotest
uenire ad me nisi quia nemopotest credere in me
nisi pater qui misit me adtraxerit eum, Ille uenit
quem gratia dei praeuenit, Cuius propheta dica-
mus, Misericordia eius praeueniet me, Et iterum,
Misericordia eius subsequatur me, Praeueniet uel
le subsequatur perficere, Tran pater ad filium eos
qui propterea credunt in filium quia eum cognant
patrem habere deum, Deus in pater aequalem sibi ge-
nuit filium, Et qui cogitat atque in fide sua sentit
et ruminat aequalem esse patrieum in quem credi-
dit, ipsum trahit pater ad filium, Qui enim christo di-
cit non est deus uerus non trahit eum pater sed sua per-
uersa cogitatio trahit eum ueritati non consenti-
re, Ille tractus est a patre quia ait, Tu es christus filius
dei uiui, Cui dominus inquit, Beatus es si non bariona
qui caro et sanguis non reuelauit tibi sed pater in-
qui in caelis est, ista reuelatio ipsa est adtractio, Du-
enim dixit nemopotest uenire ad me nisi pater qui
misit me traxerit eum, Continuo subiunxit &

s ego suscitabo eum in nouis simodie, Reddo quod spe
rat uidebit quod adhuc non uidendo credidit mandu
cabit quod futurum. faciat ut eo quod sit ubi in resur
rectione mortuorum quia ego resuscitabo eum in no
uissimo die, Scriptum est enim in prophetis. Eterunt
omnes docibiles dī, Quare hoc dixit. O uidei pater uos
non docuit quomodo potestis me cognoscere. Omnia
millius homines docibiles dierunt non ab hominibus
audient. Etsi hominibus audiunt. tamen quod in
tellegunt intus datur. intus coruscat. intus reuela
tur. homines foras uerbum sonare possunt. sed in
uanum laborant nisi intus dī docens. aperiat sensus.
Ille est dō docibilis quā dī intus ueritatis instruit ag
nitione et amore, Omnis qui audit a patre et didicit
uenit ad me. Quomodo trahit pater. docendo delectat
non necessitate ponendo quia nemo necessitate credit
sed uoluntate, filius dicebat pater docebat. homo qui
uidebatur loquebatur. sed ut dī in corde audientis in
terius docebat. Ideo subiunxit. non quia patrem uidit
quisquam nisi qui est ad dō hic uidit patrem, Nolite pu
tare patrem esse uibilem uobis. nemo uidit patrem. nisi
is qui est ad dō hic uidit patrem, Ego sum a patre. et ideo
patrem uideo. Qui est autem uobis trahit a patre
nisi discere a patre. Qui est discere a patre. nisi audi
re patrem. nisi audire uerbum patris. id est me. ne forte
ergo cum dico uobis, Omnis qui audit a patre et didicit
dicatis apud uos sed numquā uidimus patrem. quomo
do autem discere potuimus a patre. et a me ipso audite.
non quia a patre uidit quisquam sed qui est ad dō hic uidit

80

patrem. Ego noui patrem ab illo sum. sed quomodo
uerbum ab illo cuius est uerbum. non quod sonat et
transit. sed quod manet. cum dicente et trahit audien-
tem. Amen amen dico uobis qui credit in me habet
uitam aeternam. Reuelare se uoluit quid esset nam
compendio dicere potuit. Qui credit in me habet me.
Ipse enim xps uerus ds et uita aeterna. Qui ergo credit
in me inquit uenit ad me. et qui ad me habet me. Quid
est autem habere me. habere uitam aeternam. Mor-
tem adsumsit uita aeterna. mori uoluit sed deus o ho-
mo non desuo. Accepit a te ubi mori ire tur. pro te. Ad-
sumsit ergo uita. mortem. ut uita occideret mortem.
Nam qui credit inquit habet uitam aeternam. non quod
patet. sed quod latet. Uita enim aeterna uerbum in prin-
cipio erat apud dm. et ds erat uerbum. Erat lux uita homi-
num. mori uenit. sed tertio die resurrexit. Ego sum
inquit panis uitae et unde illi superbiebant patres in-
quit uestri manducauerunt manna et mortui sunt quia
re manducauerunt et mortui sunt. quia quod uide-
bant credebant. quod non uidebant non intellegebant
Ideo patres ur̄i quia similes estis illorum. Manducaue-
runt moyses et aaron et ceteri isrl̄ qui fuerunt in popu-
lo manna et non sunt mortui. quia spiritaliter uisibi-
lem cibum intellexerunt. Spiritaliter esurierunt.
Alii uero manducauerunt et permanserunt in infide-
litate sicut iudaei audierunt loquentem xpm sed non
spiritaliter uerba eius intellexerunt. Ideo dixit eis pa-
tres ur̄i manducauerunt manna in deserto et mortui sunt.
Qua morte nisi infidelitatis. Nam communi morte

4
mortuis sunt. et sci qui fuerunt inter eos. Ideo signavit dñs
his uerbis mortem spiritalem non carnalem. Patres ergo
istorum an adest malis patres malorum / infideles patres infide-
lium murmuratores. patres murmuratorum. Nam de
nullare magistro offendisse ille populus dictus est quā
contradimur murando. Ideo et dñs uolens ostendere ta-
lum filios hinc ad eos caepit quid murmuratis inuicem
murmuratores filium murmuratorum. Patres uñ
manna manducauerunt et mortuis sunt non quia malum
erat manna sed quia male man ducauerunt. Hic est pa-
nis qui de caelo descendit. hunc panem significauit manna
hunc panem significat altare dei. facta membra illi fuerunt
in signis diuer sō sunt in re. quae significatiua paria sunt.
Apostolus uero dicit. nolo enim uos inquit ignorare fratres
quia patres nri omnes subnubes fuerunt et omnes per ma-
re transierunt. et omnes in morte baptizati sunt in nube
et in mari. & omnes escam spiritalem manducauerunt.
Spiritalem uique non corporalem alteram quia illi man-
na non aliud. Spiritalem uero quam nos sed patres nri:
non patres illorum. quibus nos similes sumus non quibus illi
similes fuerunt. Hic est ergo panis de caelo descendens
ut si quis ex ipso manduca uerit non moriatur. Sed quod
permanet ad ueritatem sacramenta. Non quod perti-
net ad uisibile sacramentum. Qui manducat intus non
foris qui manducat in corde non qui premit dentem. Ego
sum panis uiuus qui de caelo descendi. Ideo uiuus qui de
caelo descendi. De caelo descendit et manna. Sed manna
umbra erat. iste ueritas est. Si quis manduca uerit ex hoc
pane uiuet in aeternum. Et panis quem ego dabo caro

mea est promundiuita, Hoc quando
 ret caro quod dicit panem carnem
 tur caro quod non capit caro quia uocatur
 Hoc enim exortuerunt hoc ad similitudinem esse dixerunt
 hoc non posse fieri putauerunt, Caro mea est inquit pro
 mundiuita, Non sunt fideles corpus xpi. Sic corpus xpi
 se non neglegunt. fiant corpus xpi. Si uolunt uiuere
 de spu xpi. de spu xpi non uiuit nisi corpus xpi, Quis que ui
 uerit euult credat in xpm manducet spiritaliter spiritalē
 cibum incorporeretur corpore xpi et non sit putridum me
 brum quod resicare mereatur. sicut pulcrum sit sanum. sit
 aptum capiti suo. Ligabant ergo iudaei ad inuicem dicen
 tes, quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manu
 candum. Ligabant utique ad inuicem quoniam panem concor
 diae non intellegebant nec sumere uolebant, Nam qui
 manducant talem panem non litigant ad inuicem quoniam
 unus panis unum corpus multisumus, Xper hunc facit dñs
 huiusmodi habitare in domo, Quod autem ad inuicem liti
 gantes querunt, Quomodo possit dñs carnem suam da
 re ad manducandum non statim edunt, Sed adhuc
 eis dicitur, Amen amen dico uobis nisi man ducueritis
 carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non ha
 bebitis uitam in uobis. Quomodo quidem datur equis
 nā modus sit manducandi istum panem. Ignoratis, Ue
 rum tamen nisi man ducueritis carnem filii hominis et
 eius sanguinem biberitis non habebitis uitam in uobis,
 Haec non utique cadaueribus sed uiuentibus loq:batur,
 Unde ne istam uitam intellegentes et de hac relitiga
 rent secutus adiunxit. Qui manducat meam carnem

cape
 uoca
 caro,
 h & deo magis non
 capit caro.

et bibit meum sanguinem habet uitam ae-
ternam. Hanc ergo non habet qui stumpanem non
manducat nec stumpanem non bibit.
Nam temporalem uitam sine illo utcumque homines in
hoc saeculo quinon sunt perfidem incorpore eius habere
possunt. Aeternam autem numquam quaesci permittitur.
Ne autem putarent se inis tocibo et potu eius carnaliter
sumunt et non spiritaliter intellegunt in fide
promitti uitam aeternam ut quieam sumerent. Iam nec
corpore morerentur huic cogitatione est dignatus occur-
rere. Nam cum dixisset qui manducat meam carnem et
bibit meum sanguinem habet uitam aeternam continuo sub-
iecit et dixit. Ego esus ita boeum in nouis simodie, ut
habeat interim secundum spm uitam aeternam. In requie
quaescorum sps suscipit quod autem ad corpus adtinet
nec eius uita aeterna fraudetur sed in resurrectione mor-
tuorum nouis simodie caro, Caro enim mea inquit ue-
re est cibus et sanguis meus uerus est potus. Cum enim ci-
bo et potu id appetent homines et non esuriant nequesti-
ciant hoc ueraciter non prestat nisi in sicibus et potus
que eos a quibus sumitur immortales et in cor supabi-
les facit id est societas scorum ubi pax erit et unitas ple-
na atque perfecta propterea quippe sicut etiam hoc ante
nos intellexerunt homines di. Dns noster ihscor-
pus et sanguinem suum in eis rebus commendauit quae
ad unum aliquid rediguntur ex multis. Namque ali-
ud in unum ex multis. granis conficit aliud in unum
ex multis. Ac in his confluat. Denique iam exponit
quomodo id fiat quod loquitur et quid sit manducare

82
s corpus eius et sanguinem bibere. Et qui manducat me
s cum carnem. et bibit meum sanguinem in me manet ego
s in eo. hoc est ergo manducare illam escam et illum bibe
re potum. in xpo manere et illum in aeternitate in se habere.
Ac per hoc qui non manet in xpo. et in quo non ma
net xps proculdubio. Nec man ducat spiritaliter eius car
nem. licet carnaliter et usibiliter praemat dentibus sa
cramentum corporis et sanguinis xpi. Sed magis tamte rei
sacramentum ad iudicium sibi manducat. et bibit quia in
mundus presumit ad xpi accedere sacramenta quae ali
us non digne sumit nisi qui mundus est. De quibus dicitur
s beatum mundo corde qui in ipsi dnm uidebunt. Sicut misit me in
s qui uiuus pater et ego uiuus propter patrem et qui mandu
s carne et ipse uiuus propter me. Non enim filius participa
tione patris sit melior qui est natus equalis sicut partici
patione filii per unitatem corporis eius et sanguinis quod
illa manducatio potatioque significat. Efficit nos meliores.
Uiuimus ergo nos propter ipsum manducantes eum idē
ipsum accipientes. Aeternam uitam quam non habebamus
ex nobis. Uiuunt autem ipse propter patrem missus ab eo
quia semetipsum ex ināuit factus oboediens usque ad sig
num crucis. Sicut misit me uiuus pater et ego uiuus prop
ter patrem. et qui manducat me. Et ipse uiuus propter me.
Ac si diceret et ego uiuam propter patrem. Id est ad illū
tamquam ad maiorem refeceram uitam meam. Ex inā
tione mea facti in qua misit. Ut autem quisque uiuat
propter me. participatio facti qua manducat me. Ego
itaque humiliatus uiuus propter patrem. ille erectus ui
uit propter me. Participatio facti qua manducat me.

Egottaque humiliatus uiuo propter patrem, illerec-
tus uiuit propter me, Nonde ea natura dixit qua
semper est aequalis patri. Sed de ea in qua minor fac-
tus est patri, Quae etiam superius dixit sicut pater ha-
bet uitam in semetipso. ita dedit filio ut etiam habere in se-
metipso. Id est genuit filium ut etiam habentem in se-
ipso. Hic est panis qui de caelo descendit ut illum man-
ducando uiuamus quia aeterna uita ex nobis habere
non possumus. Non sicut manducauerunt inquit pa-
tristri manna et mortui sunt, qui manducat hunc pa-
nem uiuit in aeternum. Quod ergo illum mortui sunt
ita uult intellegi ut non uiuant in aeternum. Nam te-
poraliter profecto et bi morientur qui xpm mandu-
cant, sed uiuunt in aeternum quia xps est uita aeterna
Signum quia manducauit et bibit hoc est si manet si
manet et manetur. Si habitat et inhabitatur. Si habe-
ret ut non deseratur. Hoc ergo nos docuit et ammonu-
it in facis uerbis ut si unus in uis corpore sub ipso capi-
te in membris eius edentes carnem eius non relinquentes
unitatem eius. Sed quia ad erant plures non intellegen-
do scandalizati sunt; non enim cogitabant haec audien-
do in sic carne quod dissipant. Apostolus autem dicit
et uerum dicit; sapere secundum carnem mors est. Car-
nem suam dat nobis dñs manducare. Et sa pere tamen
secundum carnem mors est, cum de carne sua dicit quia
ibi est uita aeterna; Ergo nec carnem debemus sapere
secundum carnem, sicut in his uerbis multa itaque au-
dientes non ex inimicis sed ex discipulis eius dixerunt.
Durus est hic sermo quis potest eum audire si discipuli

durum habuerunt istum sermonem. Quid inimi-
ci. et ta-
men sic oportebat ut diceretur quod non ab hominibus in-
tellegeretur secretum di-
uinitos debet facere non aduer-
sus ista autem cito de fecerunt talia loquente. dno ihu non
crediderunt aliquid magnum dicentem et uer-
bullius ali-
quam grauiam cooperientem. sed pro ut uoluerunt. ita in-
tellexerunt et more hominum quia puerat ihu aut hoc
disponebat ihu. carne qua indutu in erat uerbum uelut
in concisam distribuere credentibus in se. Durus est in-
qui-
unt hic sermo. quis potest eum audire. sciens autem ihu apud
semetipsum quia uult in ueritate deo discipulatus. Sic
enim apud se ista dixerunt ut ab illo non audirentur sed il-
le que eos nouerat in seipsis audiens apud semet ipsum res-
pondit et ait. Hoc uos scandalizat quia dixi carnem mea
dum uobis manducare. et sanguinem meum bibere. Hoc uos
nempe scandalizat si ergo uideritis filium hominis as-
cendentem ubi erat prius. quid est hoc hinc soluit quod il-
los mouerat. hinc erunt. unde fuerant scandalizati. hinc pla-
ne. si intellegerent. Ille enim putat uerunt illum erog-
aturum corpus suum. ille autem sed dixit ascensurum in cae-
lum. Utique integrum. cum uideritis filium hominis as-
cendentem ubi erat prius. Certe uel tunc uidebi-
tis quia
non eo modo quod putatis erogatur corpus. Certe uel tunc
intellegetis. qui a gratia eius non consumitur morsibus.
In his uerbis per spicem intellegitur xpm esse unam personam.
Dum dixit filium hominis esse prius in caelo. in terra lo-
quebatur. et in caelo se esse dicebat. Quod per tunc nisi
ut intellegamus unam personam esse xpm dnm et hominem
non duas. ne fides nra non sit trinitas sed quaternitas.

Xp̄s ergo unus est uerbum / anima / caro / unus xp̄s filius
di. et filius hominis. Unus xp̄s filius di. semper filius homi
nis extempore. Tamen unus xp̄s secundum unitatem p
sone in caelo erat / quando in terra loquebatur. Sic erat
filius hominis in caelo / quomodo filius di. erat in terra.
filius di. in terra suscepta carne / filius hominis in caelo in
unitate personae. Quod mox latius exponit quid intersit in
ter sp̄m et carnem / et quid inter carnaliter xp̄m manduca
re uelle uel spiritaliter accipere. At enim sp̄s est qui ui
uificat / caro non prodest quicquam. Paulo antedixit / nisi
manducaueritis carnem filii hominis et biberitis eius san
guinem / non habebitis uitam in uobis. Et modo dicit / Caro
non prodest quicquam. Id est sic carnaliter uultis intellege
re / que dico / Caro non prodest quicquam / si sic carnem intel
legitis manducandam / sicut alium cibum / sicut carnes
quae emuntur in macellis. Sp̄s est ergo qui uiuificat / per
sp̄m prodest caro / que per se ipsam non prodest / quia littera
occidit / sp̄s autem uiuificat. Nam per carnem / sp̄s aliquid p
salute nra egit. Caro uas fuit quod habebat / per quam sp̄s sal
uabit nos. Utens organo carnis / ad salutem humane ge
neris. Quia diabolus utebatur serpente / quasi organo
ad subuersionem patris nri. Sp̄s est qui uiuificat /
caro autem non prodest quicquam. Sicut illi intellexit
carnem / non sic ego do ad manducandum meam carnem.
Proinde uerba inquit / que ego locutus sum uobis / sp̄s et
uita s̄. Diximus enim fratres hoc dñm commendas
se in manducatione carnis suae / et potatione sanguinis
sui / ut in illo maneamus / & ipse in nobis / manemus autē
in illo / cū sumus membra eius. Manet autem ipse in no

bis cum sumus templum eius. Ut autem simus membra
 eius unitas nos compaginat, ut compaginet unitas quae
 facit nisi caritas. Caritas dei unde apostolum interroga;
 caritas inquit dei diffusa est in cordibus nostris. per spiritum sanctum
 quidatus est nobis. Ergo spiritus est qui uiuificat, spiritus enim fa-
 cit uiua membra; nec uiua membra spiritus facit nisi quum
 corpore quod uegetat ipse spiritus inuenit; nam spiritus qui est in te-
 O homo quo constas ut homosis. Nam uiuificat membra
 quod separatim inuenit a carne tua; spiritum tuum de coe-
 ni man tuam. Animata non uiuificat nisi membra
 quae sunt in carne tua. unum si tollas iam exanimata non
 uiuificatur quia unitati corporis tui non copulatur.
 Haec dicuntur ut amemus unitatem et timeamus sepa-
 rationem; nihil enim sic debet formidare christianus
 quam separare a corpore christi. Si enim separatur a cor-
 pore christi non est membrum eius, si non est membrum eius
 non uetetur spiritus eius; quis quis autem inquit apostolus
 spiritum christi non habet hic non est eius; Spiritus ergo est qui uiuifi-
 cat caro non prodest quicquam. Verba quae ego locutus
 sum uobis spiritus et uita sunt. Quid est spiritus et uita sunt spiri-
 taliter intellegenda sunt; intellexistis spiritaliter spiritus
 et uita sunt; intellexistis carnaliter etiam sic illa spiritus et
 uita sunt sed ubi non sunt. O homo qui spiritaliter eam
 intellegis nec fide ea uenerari nosti; Sunt enim quidam
 in nobis qui non credunt et ideo non intellegunt quia
 non credunt. Propheta enim dicit, nisi credi deritis
 non intellegatis; per fidem copulamur per intellectum
 uiuificamur; prius heremus per fidem ut sic post uiuifi-
 cemur per intellectum. Sciebat enim ab inicio ihesus qui

essent credentes et quis traditurus esset eum. Nam Iuda
iudas erat inter eos qui scandali tati sunt quem xps neci-
luit. nec aperte monstravit. ut omnes timerent quam-
uis unus periret. Sed postea quam dixit et distinxit cre-
dentes a non credentibus. expressit causam quare non cre-
dant. propterea dixit uobis. inquit quia nemo potest ueni-
re ad me nisi fuerit ei datum a patre meo. Dabitur enim
a patre credentibus fides ut nemo gloriaetur in fide sua
quae se non est quasi propria sed a dō data quasi gratia.
Ex hoc multi discipuli eius. abierunt retro etiam non
cum illo ambulabant. Abierunt retro non post xpm
sed post satanam. Ista autem sic redierunt retro quomo-
do precisi a corpore xpi. nec ultra redierunt ad eum
quia forte fideliter in corpore eius non fuerunt. Et hi
non pauci sed multi. Audiamus ergo quid ad paucos di-
xerit qui remanserunt. Dixit ergo ihs ad duodecim.
numquid et uos uultis abire non dicit cessit nec iudas.
sed quare manebat dno. n̄ apparebat. Postea man-
festatum est. Respondit petrus pro omnibus unus pro
multis unitas pro uniuersis. Respondit ergo et simon
petrus. Dne ad quem ibimus. repellis nos ate. danob
alterum te. ad quem ibimus. si a te recedimus. Ad quem
ibimus uerba uite aeternae habes. Videte quem ammo-
dum petrus. dante dno. recreante spū scō. intellexit.
Videns si quia credidit uerba uite aeternae. Uitam
enim aeternam habes in ministracione corporis et san-
guinis tui. et nos cognouimus et credidimus. non cog-
nouimus et credimus. sed credimus et cognouimus.
Credimus enim ut cognosceremus. nam si prius cognos-

85
cere et deinde credere uellemus. nec cognoscere. nec
credere ualeremus. Quid credimus et quid cognouimus
quia tu es xps filius dei; id est quia ipsa uita aeter-
na uita in carne et sanguine tuo nisi quod es. Respon-
dit ihs. nonne ego uos duodecim elegi et unus ex uobis dia-
bolus est. Dicebat autem de iuda simonis. schariothis; hic
enim erat eum tradi turus. cum esset unus ex duodecim;
unus ex duodecim erat. non fide sed numero; non uerita-
te sed simulatione; Sed quomodo intellegendum est n̄
ne ego uos duodecim elegi. dum ille unus filius diaboli
dicitur esse. nisi quia aliter electi sunt illi undecim. ali-
ter et ille unus. Electi sunt illi ut manerent in xpo. et ui-
sonus illorum exiret per orbem terrarum. Electus est
ille unus. ut dispensatio diuine misericordiae in salute
humani generis impleteretur. per eum. Unde bonitas
dei bene utebatur malitia illius. Sicut in uenditione io-
seph bene usus est dei malitia fratrum. Ut ex opere ma-
lo illorum bonitas dei ostenderetur in salute multorum.
sicut malum iudae in bonum uersum est. quod fa-
cit malus male utendo boni dei. si innocet non bonita-
te dei destruere poterit. quare duodecim elegit. xps
duodenarius numerus sacratu^s est. non enim quia pe-
ribit undecimus. ideo illius numeri honor adeptus est.
nam in loco per euntis alius subrogatus est. mansit nu-
merus consecratus numerus duodenarius quia per u-
niuersum orbem. hoc est per quatuor cardines mundi
trinitatem fuerant annuntiaturi. Ideo quater ter mi-
lecti sunt. ut scilicet trinitas per quatuor partes orbis
predicaretur. Nam et annis duodenario numero currit

etordo signorum in caelis per quem sol et luna currere
noscuntur duo denario numero distinguuntur, Ideo
hoc numero primis predicatoribus. Quod xps dixit immun-
dum, nec numerus iuda per eunte uolatus est. Seda-
lius eius loco subrogatus, decuius numeri sacratissima
significatione ipse xps in euangelio ait. De excellentis-
sima scorum gloria, cum autem sederit filius hominis
in sede maiestatis suae, sedebitis et uos super sedes duo-
decim iudicantes duodecim tribus israhel.

EXPL. Liber. III. INCIPIT Liber. III.

xviii

Post haec inquit euangelista ambulabat ihs in ga-
lileam, Non enim uolebat in iudeam ambula-
re, quia quererent eum iudaei interficere,
hoc infirmitati nrae praebebat exemplum. Non
ipse perdidit potestatem, sed in tra consolabatur
fragilitatem, futurum enim erat ut dicitur, ut aliquis
fidelis eius absconderet se, ne a persecutoribus inue-
niretur, Et ne illi pro crimine obiceretur, latibulum
precessit in capite quod in membris confirmata
retur, Potuit enim xps ambulare inter iudaeos
et non occidi, quia, Potestatem habeo ponendi
in manum meam, et potestatem habeo iterum sumendi ea,
Hanc potestatem ostendit dum uoluit, dum ad uocem
illius retro ceciderunt, qui eum cum armis uenerunt
ad praehendere, Erat autem in proximo dies festus
iudaeorum, scenophegiae, Scenophegiae est dies fes-
tus, quo iudaei mense septimo in tabernaculis subramis
arborum habitare diebus septem iubebantur, ad me-
moriam habitationis illorum in heremo, Isaerit